

Noaptea Brâncoveanului

dramă în trei acte (6 tablouri)

de

CONSTANTIN RADU-MARIA

PERSONAJELE :

CONSTANTIN BRÂNCOVEANU,
domnul Țării Românești (1688—
1714)

ȘTEFAN CANTACUZINO, spătar,
fiul stolnicului Constantin Canta-
cuzino, viitor domn al țării
(1714—1716)

CONSTANTIN CANTACUZINO, stol-
nicul

MIHAI CANTACUZINO, spătar
TOMA CANTACUZINO, mare spă-
tar până la 1711

ANTIM IVIREANU, mitropolit al
țării

DEL CHIARO, secretarul domnului
MARIA, doamna

JUPINIȚA STANCA, fiica

UN CĂLUGĂR GREC

MUSTAFA AGA HAMBAR ÉMINI,
capugiul turc

Boieri și jupinense, oșteni, slujitori,
călugărițe.

ACTUL I

„A căroră fapte auzindu-le pămîntenii noștrii toți,
încă și străinii se mira cum și în ce chip acei ce au
văzut bine, cinste, milă de la Constandin-Vodă și
multă bogăție cit erau indestulați de toate, aceia au
fost vrăjmașii cei mai mari”.

(Cronica anonimă — Cronicari munteni. București,
1961, vol. II, p. 346.)

Tabloul 1

Cabinetul de lucru al domnului. Masă și scaun cu spătar înalt cu stemă. În stînga, un iconostas. În fund, sfeșnice mari, grele, de argint aurit, sînt aprinse. Domnul Brâncoveanu, în picioare în fața iconostasului, primește închinăciunea lui Toma Cantacuzino, care-i sărută mîna. Din fund intră secretarul domnului, Del Chiaro.

TOMA CANTACUZINO : Să plec, Măria Ta ?

CONSTANTIN BRÂNCOVEANU (*atent la intrarea secretarului său*) : Ce este, Del Chiaro ?

DEL CHIARO : Măria Ta, așteaptă să-ți vorbească Sfinția Sa Mitropolitul Antim.

TOMA CANTACUZINO (*încă ingenun-
chiat*) : Să plec, Măria Ta ?

- CONSTANTIN BRÂNCOVEANU (ca *pen-tru sine*): Bănuiesc că vine să mă indemne a mă uni cu țarul.
- TOMA CANTACUZINO (*ridicându-se. Cu teamă, dar și cu speranță*): Și... ce-ai să faci, Măria Ta ?
- CONSTANTIN BRÂNCOVEANU (*tresă-rind*): ...Nu știu... Nu pot...
- TOMA CANTACUZINO (*cu afectată ne-păsare*): Boierii zic că acest străin... am vrut să spui Vlădica... îți-e sprijin de nădejde.
- CONSTANTIN BRÂNCOVEANU : Acest străin, pe care cu noroc l-am adus la începutul domniei mele, fu pentru țară avuție și cinste. Căci el a priveghiat, fără de lene, pentru folosul obștei și, pe drept, răposatul mitropolit, Prea-Sfinția Sa Teodosie, a lăsat cu limbă de moarte să-i fie urmaș în păstoritul sufletelor.
- TOMA CANTACUZINO : Unii îl urăsc.
- CONSTANTIN BRÂNCOVEANU : Il urăsc, știu. Că din mic l-am făcut mare. Pe măsura inimii și slujbelor lui l-am făcut. Nu-i pot ierta și nu-mi pot ierta, boierii veliți, că i se închină și că-i sărută mina. (*Către Del Chiaro.*) Să intre. (*Către Toma.*) Cei care-l urăsc, pe mine mă urăsc. (*Del Chiaro se retrage cu discreție.*)
- TOMA CANTACUZINO (*retractil*): Nu, nu pe tine. Zic doar că e străin de țară.
- CONSTANTIN BRÂNCOVEANU : Străin de țară este doar cel ce se mărginește cu sufletul lui mic și strîmb și doar binele său și-l vrea.
- TOMA CANTACUZINO : Doamne, plec ?
- CONSTANTIN BRÂNCOVEANU : Bine... Ai grijă... (*În timp ce acesta se îndreaptă spre ieșire.*) Și spune-le unchilor tăi să se gătească. Și să aștepte. Și, mai ales, să crează încă o dată în mine. Nu e cu vremea să ne pripim și să ne pierdem capetele. (*Strigă.*) Nu e cu vremea !
- (*Intră Antim Ivireanu. Se oprește în prag.*)
- CONSTANTIN BRÂNCOVEANU (*se întoarce către Antim*): Părinte, ce nemulțumiri, acum, la vreme de noapte ?
- ANTIM IVIREANU : Nu nemulțumirile mele m-au adus la tine. (*Tăcerea care urmează arată, însă, profunzimea nemulțumirii a mitropolitului. Izbucnind.*) Vin, Doamne, cu solie din partea pravoslavniciei bisericii, întru ale cărei legi te-ai născut și ai trăit !
- CONSTANTIN BRÂNCOVEANU (*afectînd nedumerirea*): Și ce-mi cere biserica ? Doar și cu fapta m-am strădu-it a fi creștin și de la lege, cu bună știință, nu crez să mă fi abătut.
- ANTIM IVIREANU : Și nici să nu te abați, Măria Ta. Biserica îți cere să-ți cinstești numele. Și-al tău, și-al țării. Și să ridici sabia pentru izbăvirea ne-
- dreptățiților. Pleacă, Doamne, urechea și le ascultă glasurile !
- CONSTANTIN BRÂNCOVEANU (*același joc*): Să fiu eu surd, sau glasurile lor sînt prea slabe ?
- ANTIM IVIREANU : Poate să le fie glasurile slabe, cum zici Măria Ta, pentru că mai nădăjduiesc în ușurare; și Biserica le-a tot întărit sufletele întru nădejdea ei.
- CONSTANTIN BRÂNCOVEANU : Știu că nădejdea le e pe măsura îndurării.
- ANTIM IVIREANU : Și mare le este și îndurarea, că cu veacurile se numără și se umple. Dar azi, cînd Sfîntul Gheorghe s-a ridicat din răsărit, împotriva fiarei lui Belzebut, tu nu crezi că o țară de dreaptă credință trebuie să-și pună stema sub brațul său ?
- CONSTANTIN BRÂNCOVEANU (*oțărît*): Cerere dreaptă îmi face Biserica și ar trebui să mă supun. Dar mai stau pricini.
- ANTIM IVIREANU : Care ?
- CONSTANTIN BRÂNCOVEANU (*tăios*): Frica ! (*Pază.*) Teamă mi-e că slujitorii Sfîntului Gheorghe se vor vădi neputincioși. (*Pază.*) Și lipsa de credință ce o am față de cei care vorbesc prea mult de jertfele și lupta lor pentru credință ! (*Mai potolit.*) Sîntem săraci în bilciul lumii și trebuie să fim înlocmai ca săracii. Vorbe aprinse de strigă un negustor să nu îi cumperi marfa, ci să înțelegi că el încearcă să-i împlinească cu vorbe ce-i lipsește. Se cade, deci, să fim mai înțelepți și în înțelepciune nu încap gîndurile pripite.
- ANTIM IVIREANU (*consternat*): Tu, cel mai credincios, cum poți învinui de necredință pe cei ce vor să moară pentru izbînda crucii ?
- CONSTANTIN BRÂNCOVEANU : Părinte, și chipurile ucigașilor sînt păstrate în scripturi. Mulți au spurcat cu răsuf-larea crucea pe care au purtat-o în mîini. Prea grozavă moarte și prea grea durere și urită sărăcie și pustiitoare ruină strică și scad neamurile pămîntului !... Pace și dragoste a poruncit Christos... Să nu le avem decît cu sînge și moarte ?... Eu, pacea, am nevoie, pînă acum, să o plătesc cu aur.
- ANTIM IVIREANU : Și acum ?
- CONSTANTIN BRÂNCOVEANU : Acum ? Aștept. (*Conciliant.*) Cu Sfînta Biserica și întru credință este și voia mea, dar țara, părinte, să nu piară țara ! Să mai cumpănim... Să mai așteptăm...
- ANTIM IVIREANU : Tu pui în cumpănă voința lui Dumnezeu !
- CONSTANTIN BRÂNCOVEANU : Voința lui Dumnezeu se va vedea. Eu pun în cumpănă voința oamenilor, ce îi sînt slujitori nevrednici.
- ANTIM IVIREANU : Și, ce ai să faci ?
- CONSTANTIN BRÂNCOVEANU : Să slujesc celor puternici ca să mă pot pe

- mine sluji. Politica mea, părinte, este să stăpinesc prin slugărnicie.
- ANTIM IVIREANU : Cum oare e cu puțință ca sluga să-l stăpânească pe stăpîn ?
- CONSTANTIN BRÂNCOVEANU : E o poveste cu un isteț, mărunț cit o neghină, care se afla rob la curtea unui împărat puternic și trufaș. Și de la o vreme — spune povestea — curtea a crezut că împăratul cel trufaș înnebunise, căci, fără de pricină, învenina cu vorba și pedepsea cu lovituri de bici pe toți trimișii crâiilor vecine. Pasă-mi-te, nu-și dăduse seama că robul i se strecura de cu sară în ureche și îi șoptea îndemnuri la asemenea neșabuite fapte. Și-atît de tainic și-atît de iscusit îl îndemna Neghină, că împăratul credea că el gîndește astfel.
- ANTIM IVIREANU : Povestea nu sfîrșește bine. O dată, acest Neghină, din nerăbdare sau poate pentru că și împăratul se arătase leneș la faptă, i-a strigat mai tare în ureche și acesta, dîndu-și seama de înșelătorie, minios l-a scuturat în palmă. Mai spune povestea că împăratul, pentru a sfîrși cit mai curînd cu robul cel primejdios, și-a smuls un fir din barbă și cu mina lui l-a spînzurat pe bietul Neghină.
- CONSTANTIN BRÂNCOVEANU : Adevărat. E grija ce mă roade. Mi-e frică mai cu samă de liniște, că știu că ascunde, mocnit, pojarul primejdiei. Mi-e frică și de rude de singe, că știu că doar pieirea mi-o doresc. Și de boierii răzvrățiți mi-e frică ; și cînd îi țin în obezi și cînd îi iert ; și cînd le plătesc răul cu rău sau cu bine ; și cînd le dau slujbe și încredere și cînd li le iau îndărăt. Frică mi-e și de sprijinitori, că știu că pot unelti împotriva-mi. Mi-e frică, părinte, de moartea ce tainic mi-o pot pregăti oamenii casei mele.
- ANTIM IVIREANU (cu emoție) : Un vultur fu săgetat în zbor. Văzînd săgeata cu capătul din pană de vultur, zise : „Nu mi-este ciudă că m-a rănit, cit îmi este necaz că de penele mele mor“. Asemeni și tu, Doamne.
- CONSTANTIN BRÂNCOVEANU : Mă îndoiesc de cei ce-mi stau aproape, că nu știu dacă îmi stau cu inimile aproape. (Revoltă neputincioasă.) Le pot fi inimile atît de rîncede și de nesimțitoare ca să mă vinză ? Să le pară lor atît de dulce această domnie nefericită, ce pe mine mă chinuie cu grijă și cu teamă ? Căci domn cu adevărat n-am fost decît la casa mea.
- ANTIM IVIREANU (surd) : Mulți socotesc că este cu puțință scoaterea țării de sub putere străină.
- CONSTANTIN BRÂNCOVEANU (cu neașteptată dirzenie) : Iată de ce rămîn și vreau să rămîn domn ! (Potolit.)
- Țara asta, părinte, nu poate trăi decît ofilindu-se în umbra Porții.
- ANTIM IVIREANU : Și astăzi cînd puterea ei începe să se stingă ?
- CONSTANTIN BRÂNCOVEANU : Atita vreme cit nu s-a stins, și cit nu o să se stingă ! (Cu glas scăzut.) Boierilor de încredere le-am trimis poruncă să pregătească oaste...
- ANTIM IVIREANU : Și cum vrei să te crează cînd tot tu ești cel care mijlocești și pacea ?
- CONSTANTIN BRÂNCOVEANU : Cum am să pot altfel scăpa de bănuielele Porții ?
- ANTIM IVIREANU : Asemenea faptă se face pe față ! Cu îndrăzneală ! (Cu disperare.) Nu arunca prilejul de la tine ca pe stîrv ! El este viu ! În cumpăna războiului, hotărîrea ta atîrnă greu !
- CONSTANTIN BRÂNCOVEANU (cu aceeași disperare) : De mi-ar fi după voie !... Să nu inece țara, puhoaietele păgînilor ! Să așteptăm înfruntarea, părînte... M-oi hotări la urmă... 'oi alege la urmă... Mai e vreme...
- ANTIM IVIREANU (cu o voce grea de tristețe) : Nu vrei...
- CONSTANTIN BRÂNCOVEANU : Nu pot.
- ANTIM IVIREANU (după o lungă tăcere) : Menirea și cinstea mă cer să fiu în vremurile astea în tabăra credinței.
- CONSTANTIN BRÂNCOVEANU : Știu, sint vremuri în care datoriile noastre ne despart.
- ANTIM IVIREANU : Mă lași să plec ?
- CONSTANTIN BRÂNCOVEANU : Oamenii mei îți vor fi soți pînă la hotar. (Antim Ivireanu îi dă binecuvîntarea și se întoarce să plece. Brâncoveanu ezită, apoi, strigă cu căldură.) Părinte, de nu va vrea Dumnezeu biruința creștinilor, ai nădejde în cel ce te-a chemat și prima oară. Să te întorci ! (Rămas singur, domnul dă semne de neliniște. Pentru o clipă ar vrea să meargă către ușa prin care a ieșit Vlădica. Se oprește nehotărît, apoi se întoarce de-a binelea, spre scaunul domnesc. Aproape în șoaptă.) Del Chiaro, prietene !
- DEL CHIARO (intră, se oprește atent, tîrziu) : Poruncă, Doamne !
- CONSTANTIN BRÂNCOVEANU : Am rămas singur...
- DEL CHIARO : Cu grija țării, Doamne.
- CONSTANTIN BRÂNCOVEANU : Cu grija... da... Sint vremi de neputință și sint prea singur... A venit să mă îndemne a mă uni cu țarul... Nu l-am ascultat... Poate că am greșit, Del Chiaro, spune !
- DEL CHIARO : Cînd nu vrea Dumnezeu și împrejurările, nici omul nu nimește sfatul, Măria Ta.
- CONSTANTIN BRÂNCOVEANU : Așa este, italianule.

DEL CHIARO : Voia lui Dumnezeu, Măria Ta. Să așteptăm.

CONSTANTIN BRÂNCOVEANU : Să așteptăm... să așteptăm, dar să întocmim și scrisorile către împăratul neamț, pe care le vei da diecilor și tilmăcitorilor. (*Iese, urmat de Del Chiaro. Prin ușa rămasă deschisă se aude vocea domnului dictind scrisoarea. Rostește cuvintele cu greutate, parcă ezitind.*) Io, Costandin Brâncoveanu, din mila lui Dumnezeu, domn Țării Românești, Prea bunului și luminatului Împărat Iosif, umilită închinare a sufletului

nostru... Veți afla că iar vin asupra-ne griji și necazuri, și nici că putem stăvili, în vreun fel, acestea, fiind noi prea mici și fără putere... Că s-au ridicat cu neinduplecată minie, să dea război pentru foloase pe care bine le știți, cele două împărății... și ne asupresc cu nemaipomenite cereri de bani și de merinde pentru oștile lor. Neputind face într-altfel, noi vom sta în cumpănă, cu ochii îndreptați spre luminata voastră putere... (*Vocea slăbește. Scena se întunecă treptat.*)

C O R T I N A

Tabloul 2

În casa stolnicului Constantin Cantacuzino. În fund, ferestre mari, întunecate ; o ușă întredeschisă prin care se vede lumină. Scena e în semiintuneric. De afară se aud sunete de clopoței și zgomote de copite și roți ; sforăituri de cai.

O VOCE PUTERNICĂ : Nu e nimeni, aici ?

O VOCE SLABĂ : Îndată, îndată...

VOCEA PUTERNICĂ : Boierul e acasă ?

VOCEA SLABĂ : E acasă, Măria Ta.

VOCEA PUTERNICĂ (*adresindu-se probabil rindașilor*) : Hei, băieți, nu-i duceți drept la grajd ; plimbați-i încă, și frecăți-i bine cu șomoioage de paie.

Ușa întredeschisă pînă acum, se deschide larg și în cadrul ei apare stolnicul. Poartă sub braț o carte. Se oprește nehotărît. În spatele său, un slujitor ține pe o tavă penele și călimara. Boierul se întoarce. Pune pe tavă cartea. Bate din palme. Pași repezi și siluete grăbite străbat salonul.

CONSTANTIN CANTACUZINO : De ce nu ați aprins luminile aici ? (*Două țigări tinere aprind candelabrele. Alt slujitor intră în grabă.*)

SLUJITORUL : Măria Ta, a sosit de la drum fratele Măriei Tale, spătarul Mihai.

CONSTANTIN CANTACUZINO (*gest de surpriză*) : Cînd ? (*Face semn slujitorului din spatele său să se retragă.*)

SLUJITORUL : Acum citeva clipe. E în pridvor. Se uită cum îi sint plimbați caii.

CONSTANTIN CANTACUZINO : Să fie gata masa și adu vinul, dar mai întîi, poștește-l aici.

MIHAI CANTACUZINO (*intrînd*) : Intru și fără să fiu poftit, stolnice Costandine. Bine te-am găsit !

CONSTANTIN CANTACUZINO : Bine ai venit, iubite frate ! (*Se îmbrățișează cu fratele său. Slujitorul iese. Constantin stolnicul își privește, mai atent,*

fratele.) Ești prăfuit... și obosit... Așază-te. Așază-te și hodinește-te. De la moșia ta din Mărgineni pînă aici e drum. (*Slujitorul reapare cu o carafă și cupe ; stolnicul i le ia din miini și le pune pe masă.*) Ia și bea. (*Îi toarnă vin.*)

MIHAI CANTACUZINO (*bea cu poftă, apoi trîntește cu putere cupa pe masă*) : Ha ! (*Slujitorul se retrage cu discreție.*)

CONSTANTIN CANTACUZINO : Văz că n-ai a te plînge nici de oboseală și nici de bătrînețe. (*Rîde. Îi mai toarnă.*) Cînd a băut Brâncoveanu din el, m-a întrebat dacă n-am adus și pămîntul din Anatolia. (*Rîde.*) I-a găsit asemuire cu unele soiuri grecești.

MIHAI CANTACUZINO (*întunecîndu-se*) : S-a întîmplat ca acest domn cu limba veninoasă să spurce și vinurile cele aromitoare !

CONSTANTIN CANTACUZINO (*se face a nu lua în seamă reacția fratelui său*) : Nu e un păcat să-ți placă vinul și să cunoști la el. Brâncoveanu, de-ar fi aici, ți-ar mai spune că tot băutorul de vin e simțitor la lucrurile frumoase.

MIHAI CANTACUZINO (*cu o strîmbătură de nemulțumire*) : Măritată îi este trîndăvia cu plăcerea pentru cele frumoase.

CONSTANTIN CANTACUZINO (*de parcă n-ar fi auzit remarca*) : ...Și ți-ar înșira o mulțime de autori greci și latini care au scris avînd vecinătate de singurăte și har cite o carafă ca asta.

MIHAI CANTACUZINO (*semn de nervozitate*) : Să vorbim de altele !

CONSTANTIN CANTACUZINO (*turnînd vin, cu o umbră de îngrijorare*) : Ai

- vreo veste ? (*Celălalt tace. Stolnicul, îngrijorat de-a binelea.*) Rea ?
- MIHAI CANTACUZINO : Nici-o veste, stolnice Costandine. Și de-aș avea ? (*Gest de lehamite.*) Azi, veștile își pierd adevărul pe drum. (*Mohorit.*) Niciind n-a fost mai frământat vreun veac, ca cel în care noi îmbătrânim și parcă, niciodată, politica nu mi-a părut atîta de fătarnică.
- CONSTANTIN CANTACUZINO : Ce te nemulțumește ?
- MIHAI CANTACUZINO : Doar nemulțumit arăt eu a fi ?
- CONSTANTIN CANTACUZINO (*ride tăcut*) : Atunci pe cine urăști ?
- MIHAI CANTACUZINO (*tîrziu*) : Adinea-ori, cînd i-ai rostit numele, parcă și vinul se făcuse amar. (*Izbucnind, gîlgiitor și bolovănos.*) Fricos și trîndav că te cuprinde spaima și mînia, cum poate un om, atîta de zavistnic și viclean, să aibă atîta noroc și să se țină în fruntea unei țări, de-aproape un sfert de veac ?
- CONSTANTIN CANTACUZINO (*rece*) : Prin bacșușuri grase și oameni iscuși trimiși la Poartă. Și tu ai fost unul din cei trimiși.
- MIHAI CANTACUZINO (*incurcat*) : Am fost... dar pentru chiverniseala țării.
- CONSTANTIN CANTACUZINO : Chiverniseala țării e și a domnului.
- MIHAI CANTACUZINO : Ce ai fi vrut să fac ?
- CONSTANTIN CANTACUZINO (*impăciuitor*) : Nu-ți aduc vină. Putreziciunea lui este și a noastră. Cu timpul ne deprindem, unii a fi stăpîni și alții slugi.
- MIHAI CANTACUZINO (*cercetîndu-și fratele cu privirea*) : Mai bine închinăți moșcalilor ?...
- CONSTANTIN CANTACUZINO : Pe rînd îi slujim. Ne rînduim întru slugărnicie. (*Izbucnind cu durere.*) Frate, întîmplările și vremile ne sînt nenoro-cite, iar adevărul nu se potrivește cu visurile noastre. Prea mari sînt împărăteștile atotputernicii...
- MIHAI CANTACUZINO (*cu nesfîrșită încredere*) : Țara ne sprijină !
- CONSTANTIN CANTACUZINO : Țara se mișcă greu.
- MIHAI CANTACUZINO (*nu-și mai poate stăpîni mînia*) : Atunci să se țină slujbe ! Să se facă strigări, în sfintele biserici, împotriva păgînilor ! Să se scoată crucile din altare și să se așeze pe virfurile steagurilor !
- CONSTANTIN CANTACUZINO (*perfid*) : Sfinția Sa Mitropolitul Antim este omul lui Brâncoveanu.
- MIHAI CANTACUZINO (*deodată potolit*) : Așa e. Brâncoveanu l-a ridicat... Ce nu visase un străin... în scaun de vlădică... E omul lui... (*Din nou ieșîndu-și din fire.*) Ptui, boaită fătarnică !
- (*Intră, pe nesimțite., Ștefan Cantacuzino.*)
- CONSTANTIN CANTACUZINO (*cu tărie*) : Noi l-am ales. Eu, stolnicul Costandin, și tu, marele spătar, și alții, boieri mai mari și mai mici l-au vrut și l-au rugat.
- ȘTEFAN CANTACUZINO : Dar nu de țară are, acum, nevoie ca să rămîie domn.
- MIHAI CANTACUZINO : Așa... ! (*Sare de la masă.*) Ne poate... Să te îmbrățișez !
- CONSTANTIN CANTACUZINO : Ca sfetnic ce i-am fost, l-am cunoscut mai bine decît voi. Întodeauna, necazurile țării au fost și ale lui. Că, de atîtea ori, cînd turcul a cerut prea grabnic birul sau alte dări, din punga lui și herghelia lui a pus să le-implinească. Pînă la el, ce domn a mai făcut asemeni ? Cînd oștile vizirilor sau hanilor voiau să calce țara cu drum către Ardeal, tot el, prin viclenie sau cu bani sau rugăminți, i-a îndemnat să-și schimbe hotărîrile și drumurile.
- MIHAI CANTACUZINO (*de parcă ar fi așteptat această pledoarie în apărarea domnului*) : De-ar fi lăsat vreo oaste împărătească să treacă prin țară, de mult l-ar fi ajuns blestemul meu ; că ar fi pustiit-o oștile, ca lăcustele. De unde, dar, să mai ridice birul ? Nu avea decît să fugă sau să-și aștepte mazălirea. (*Cu mulțumirea celui ce a învins în dispută.*) Ai mintea ascuțită, Costandine, dar n-ai să poți să-l scoți basma curată.
- ȘTEFAN CANTACUZINO : Așa e, tată, mă iartă, dar n-ai să mă faci să crez că nu e omul turcilor !
- CONSTANTIN CANTACUZINO : Am vrut să spui că, mai întii, e om de-al țării, ci firea-i păcătoasă, de nevolnic, nu l-a lăsat să-ncerce, vreodată, o faptă de primejdie.
- MIHAI CANTACUZINO (*cu patimă*) : Fire de rob ! Așa i-a zis și Heisler, generalul neamț, prins la Zărnești. „Că pe mine m-ai luat acuma în robie — i-a zis —, dar tu, rob ai fost de cînd te-ai născut“.
- CONSTANTIN CANTACUZINO : Brâncoveanu, atunci, s-a arătat destoinic.
- ȘTEFAN CANTACUZINO : De ce destoinic, tată ? Pentru că în timpul luptei a plătit oameni să-și omoare vrăjmașul de domnie, pe bietul nostru agă Bălăceanu ?
- CONSTANTIN CANTACUZINO : A izbutit ca să strămute oștile nemțești din țară și li s-a arătat prieten pînă în clipa din urmă. Politică vicleană, că dacă lupta s-ar fi dat aici, Bucureștii i-ar fi ars tătarii. Destoinic, că în luptă i-a cruțat pe-ai noștri, lăsînd să ducă greul turcii și tătarii.

MIHAI CANTACUZINO (*nedumerirea îi înteește minia*) : Atunci de ce-l urăsc ? De ce-l urăște, el ? (*Arată spre Ștefan Cantacuzino.*) De ce-l urăsc, boierii ? De ce-l urăști, chiar tu, stolnic și omul lui de taină ? De ce-i răspunzi cu ură, când el te prețuește îndeajuns să te numească tată ? Am auzit că spune tuturor, că fiind el de mic fără de tată, l-a înlocuit cu tine.

(*Afară se aud zgomote de roți și de copite de cai ; ferestrele sclipesc pentru o clipă de lumina unor făclii.*)

CONSTANTIN CANTACUZINO : Cine-o mai fi venit ?
(*Intră slujitorul.*)

SLUJITORUL : Măria Ta, a sosit dumnealui, spătarul Toma Cantacuzino.

CONSTANTIN CANTACUZINO : Să intre !

(*Intră Toma, se oprește în prag.*)

TOMA CANTACUZINO : Nu mă așteptam să te găesc aici, unchiule Mihai. (*Sărută mina celor doi boieri și se îmbrățișează cu Ștefan Cantacuzino.*)

CONSTANTIN CANTACUZINO : Fii binevenit.

MIHAI CANTACUZINO (*nesinchisindu-se parcă de intrarea lui Toma*) : Și chiar copilul ăsta, că a rămas increzător ca un copil, de atâtea ori l-am auzit cîrînd împotriva lui.

TOMA CANTACUZINO (*care îmbrățișându-se cu Ștefan, nu luase în seamă cuvintele unchiului său*) : Am pentru voi poruncă de taină de la domn.

CONSTANTIN CANTACUZINO (*atent și, deodată, îngrijorat*) : Ce este ?

TOMA CANTACUZINO : A zis ca, grabnic, să trimiteți slujitorii în sate. Iar acești slujitori, ce trebuie să fie pricepuți într-ale armelor, să aleagă o samă de flăcăi isteți. să-i țină în cete și să-i învețe a lupta cu sabia și flinta. Din banii voștri veți cumpăra ce e de trebuință, pentru ca cetele să nu pară cumva de cerșetori.

MIHAI CANTACUZINO : Cînd a zis asta ?

TOMA CANTACUZINO : Chiar acum, spre sară.

CONSTANTIN CANTACUZINO : Și nu ți-a spus de ce să le gătim sau pentru cine ?

TOMA CANTACUZINO : Nimic nu mi-a mai spus, dar, după cîte știu, de curînd oștile turcești s-au pornit din Odriu spre Tighina.

ȘTEFAN CANTACUZINO : Va fi război ne-ntîrziat.

CONSTANTIN CANTACUZINO : Era de așteptat. (*Dus pe gînduri.*) Și acum, cu semeția izbînzilor avute, războiul îl va începe țarul.

TOMA CANTACUZINO : Tînărul domn al Moldovei, Dimitrie Cantemir, s-a hainit de către turci, iar Țarul Petru așteaptă, la Iași, hotărîrea noastră.

MIHAI CANTACUZINO (*care a rămas, tot timpul acesta, stupefiat de veste, ca pentru sine, înșiorat*) : Să facem cete, oaste. Asta e oaste de țară ! Sintem în mare lipsă și parcă niciodată dările n-au fost atîta de grele. Aș crede că și răbdarea Brâncoveanului s-a sfîrșit. Acum, în ceasul al doisprezecelea, această bărbătească hotărîre îi spală toate păcatele. Iartă-mi, Doamne, reavoința și gura păcătoșului ce-a blestemat pe cel nevinovat. (*Iși face cruce.*)

TOMA CANTACUZINO : Nu te grăbi, unchiule, căci, pe de altă parte, Brâncoveanu mijlocește de pace între împărății. Curînd va să trimită mijlocitor la țar pe Gheorghe Castriotul, făcînd, astfel, voința turcilor ce-s negătiți de luptă.

MIHAI CANTACUZINO : Nu, asta nu se poate ! (*Pierzîndu-se în atitudinea sa negativă, derutat de-a binelea.*) Nu se poate... Un prilej ca ăsta să-l dai cu piciorul, ca pe stîrv ! Nu se poate !...

CONSTANTIN CANTACUZINO (*către fratele său*) : Prilejuri au mai fost pierdute. Adu-ți aminte de vremea cînd Mustafa Sultanul fu lovit de nemți, pe apa Tisei. Că au pierit atuncea mulțime de pașale și-atîț prăpăd a fost că n-a găsit sultanul, în fuga-i de rușine, decît un pașă în cetatea Beligrad să și-l facă vizir. Și ce-a făcut atunci, Brâncoveanu, decît o slujbă pentru izbînda creștinilor, la minăstire la Hurez ? Atît !

MIHAI CANTACUZINO : De ce ne cere, dar, să facem oaste ? Eu, unul, nu mai înțeleg nimic.

ȘTEFAN CANTACUZINO (*căutînd privirea lui Toma*) : Turcii să-i fi cerut, în taină, să pregătească oameni ?

TOMA CANTACUZINO : Ba, turcii au cerut doar oaste domnească. Acum e tăbărită întregă, lîngă hotarele despre Moldova. În noaptea asta va trebui să plece și eu.

CONSTANTIN CANTACUZINO : Nu ai știință ca turcii să fi cerut oaste de țară ?

TOMA CANTACUZINO : Nici c-ar putea să ceară asta. O oaste de țară e sabie cu două tăișuri.

CONSTANTIN CANTACUZINO : Și, vrei să pleci...

TOMA CANTACUZINO : Chiar în noaptea asta.

CONSTANTIN CANTACUZINO (*hotărit*) : Vei pleca, dar nu la tabără. (*Ceilalți îl privesc nedumeriți. Stolnicul continuă să vorbească ca pentru sine.*) Ce m-a îndemnat la ură împotriva-i au

- foșt neîncredereași teama. Că pretutindeni el a văzut vrăjmași și rivnitori la tron. Și mai ales asupra noastră, a Cantacuzinilor, au stat ochii lui treji. Și cum ar fi fost altfel, cînd, pînă la el, scaunul țării fu al fratelui meu? (*Către ceilalți.*) Ne-a dat slujbe mari și cîste multă și ne-a numit sfetnici și oameni de credință, toate, pentru a ne avea mai aproape de sine și a ne ține, în acest fel, sub veghea lui. Sîntem mulți și cu putere. Dacă am fi fost puțini și slabi, ne-ar fi risipit în cele patru zări. (*Către Mihai Cantacuzino.*) Acum ai înțeles de ce-l urăsc și ai mai înțeles și de ce el îmi spune tată. (*Cu amărăciune.*) Nevolnic om și domn, an după an s-a aplecat, mai mult, în fața Porții și a crescut, mai avan, datoriiile țării.
- MIHAI CANTACUZINO (*mare incuviințare*): Așa, Costandine, așa!
- TOMA CANTACUZINO (*către stolnic*): Dar, unchiule, pînă acum, Costandin Vodă nu ne-a dat nici un prilej să ne îndoim de prietenia sa.
- CONSTANTIN CANTACUZINO: Păstrîndu-ne prieteni, își e prieten sieși.
- MIHAI CANTACUZINO: Credință de-a păstrat cuiva doar lui și-a păstrat și ca un ciine și-a păzit tronul.
- TOMA CANTACUZINO: În ultima vreme, el a văzut îndepărtarea noastră de către sine și a întreat de voi. Eu nu am știut să-i spui nimica.
- CONSTANTIN CANTACUZINO: Zici că scurta noastră lipsă de la curte a fost simțită? Era îngrijorat?
- MIHAI CANTACUZINO: Să ne bănuiască de gînduri mai bune pentru țară și mai rele pentru Măria Sa?
- CONSTANTIN CANTACUZINO: Cunoscîndu-i firea, iscoadele i-ar fi putut aduce vești neadevărate și, mocnită, ura îl mușcă, acum, de inimă, mai veninoasă ca oricînd.
- ȘTEFAN CANTACUZINO: Dar n-am uneltit împotriva-i, ca să-i fie îndreptățită minia.
- MIHAI CANTACUZINO: Teamă mi-e că ne-a luat-o înainte cu siretenia. (*Către stolnic, neajutorat.*) Eu tot nu pricep porunca asta tainică de a face oaste!...
- CONSTANTIN CANTACUZINO (*tresare*): Ce e? Ce crezi? Hai!
- MIHAI CANTACUZINO (*naiv*): Păi... ne pune să facem oaste și el mijlocește de pace...
- CONSTANTIN CANTACUZINO: Și? Spune!
- MIHAI CANTACUZINO: Îmi sînt gîndurile incurcate, dar ce face, nu e lucru curat. De-atîtea ori prietenia lui s-a dovedit înșelătoare.
- CONSTANTIN CANTACUZINO (*destinzîndu-se ca un arc și aproape strigînd*): Hai! (*Către Ștefan.*) Zi-i tu!
- ȘTEFAN CANTACUZINO: Nu știu, tată. Dar eu crez că unchiul vrea să spună că Vodă ne întinde o cursă.
- CONSTANTIN CANTACUZINO (*răsuflînd adînc*): Așa e! La început credeam că eu gîndesc prăpăstii... Așa e! De se încheie pacea, ne va piri la turci că noi am vrut să facem oaste, în vreme ce el a mijlocit de bună înțelegere.
- TOMA CANTACUZINO: Nu! Cum puteți crede asta? Porunca mi-a îndreptat-o mie și eu aș fi mărturisit.
- MIHAI CANTACUZINO: Spusele tale n-ar fi fost crezute. Domnul, însuși, mijlocește pacea, iar tu ne ești nepot.
- TOMA CANTACUZINO: Pace e aproape cu neputință să se facă.
- CONSTANTIN CANTACUZINO: De-or bate turcii, domnul le stă alături. Iar după bătălie, ar fi primit o veste, cum că în țară boierii au făcut oaste. Pentru ce au făcut ei oaste, cînd nu li s-a cerut? Și, însfirșit, de va învinge țarul, (*către Toma*) gura ta va spune că el a fost acela ce-a înlesnit războiul lovînd, din spate, oastea împărăției.
- MIHAI CANTACUZINO: Și se va bucura de preuirea țarului, tot atîta cît potrivnicul său Cantemir.
- CONSTANTIN CANTACUZINO: Nu se va bucura. A venit vremea să cutezăm ce n-a cutezat, pînă acum, Brâncoveanu.
- ȘTEFAN CANTACUZINO: Ooo, viermele! Să-l văz prins de grumaz și judecat cu fruntea în țărînă!
- CONSTANTIN CANTACUZINO (*muștrător*): Prea neagră îți este ura, băiete!
- TOMA CANTACUZINO: Adevărat grăiește tatăl tău. (*Către ceilalți.*) Se cade să așteptăm. Poate că nu vă dușmănește. Poate, necutezînd să-și spună nici chiar lui, așteaptă să învingă țarul.
- MIHAI CANTACUZINO: De-ar fi așa, n-ar mai încerca să mijlocească pacea. (*Izbucnînd.*) Nu! Eu n-am să mai sator lăcomia și n-am să mai cinstesc nevolnicia acestui domn. Ajunge!
- CONSTANTIN CANTACUZINO: Frate, frate, să hotărîm cu liniște, așa cum se cade într-un ceas ca acesta.
- MIHAI CANTACUZINO: Așa! Am luat-o razna. Zi-i, Costandine...
- CONSTANTIN CANTACUZINO (*către Toma*): Întii vei duce cuvîntul nostru lui Vodă.
- TOMA CANTACUZINO: Ce hotărâști?
- CONSTANTIN CANTACUZINO: Facem oaste.
- MIHAI CANTACUZINO: Facem?!
- CONSTANTIN CANTACUZINO (*ii face semn să tacă*): Răbdare. (*Către Toma.*) Spuneai că, în noaptea asta, va să pleci la tabăra oștilor domnești de la hotare?

TOMA CANTACUZINO : Așa am înțeles.
Vodă obișnuiește să dea porunci în
ultimele clipe.

CONSTANTIN CANTACUZINO : Și vei
pleca, dar vei pleca la Iași.

TOMA CANTACUZINO (*incă ne-venin-
du-i să creadă*) : La Iași ? La Iași, eu ?
Pentru ce... Ce să caut eu, la Iași ? Un-
chiule, ce vrei ? Spune, ce vrei ? Nu
pot. Nu, eu ! (*Negăsind răspuns la
stolnic, se întoarce spre Mihai Canta-
cuzino, dar se izbește de înțepeneala
aspră a acestuia.*)

CONSTANTIN CANTACUZINO : Vei
spune țarului, că noi sintem gătiți ;
și îl așteptăm cu piine și cu sare, ca
pe un oașpe bun.

TOMA CANTACUZINO : Nu, eu nu fac
asta !

CONSTANTIN CANTACUZINO : Și vei
grăbi, pe cât îți-e cu putință, gătirile
de luptă, la Moldova. Ești trimisul
Cantacuzinilor, de azi, prietenii țarului.

TOMA CANTACUZINO : Nu pot !

MIHAI CANTACUZINO : Ba poți !

ȘTEFAN CANTACUZINO : Pe tine nu te
mai bănuiește Vodă, că te-a iertat, o
dată, pentru greșeală.

TOMA CANTACUZINO : Mi-a arătat
prietenie și credință. Îi sint dator a-
cestea !

CONSTANTIN CANTACUZINO (*nemulțu-
mit*) : Mulți au crezut ce mai crezi
incă, Tomo. Dar, iată, că tu însuși nu
știi, acum, de pleci sau ba, la tabără.
(*Ironic.*) Că domnul cumpănește încă
și porunca lui va arăta, în clipa de
pe urmă, pe omul de credință.

MIHAI CANTACUZINO : Atita s-a fă-
țărnicit că nici în sine nu se mai în-
crede !

CONSTANTIN CANTACUZINO (*către
Toma*) : Acolo, vei avea grija să-i spui
țarului Petru, că putrede de atita bog-
găție sint cetățile turcești de pe Du-
năre și că Brâncoveanu, mijlocind de
pace, face jocul turcilor ce-s negătiți
de luptă.

TOMA CANTACUZINO : Oricare dintre
voi poate să plece.

CONSTANTIN CANTACUZINO : Oricare
dintre noi poate fi urmărit.

TOMA CANTACUZINO : Nu vreau să
fiu eu Iuda, nu vreau !

MIHAI CANTACUZINO (*retoric*) : N-ai
să fii Iuda, ci doar acel ce-și dez-
robește neamul și înlătură, din tronul
sfânt al țării, un domn vîndut !

CONSTANTIN CANTACUZINO (*insinu-
ant*) : Răspлата va fi mare...

TOMA CANTACUZINO : Nici o vorbă,
unchiule... Nici o vorbă !

CONSTANTIN CANTACUZINO : Ne tre-
buie domn îndrăzneț și tinăr.

TOMA CANTACUZINO : Simț că ame-
țesc. Doamne, iartă-mă, Doamne ! Ce
vreți ? Ce vreți cu mine ? Voi ați uitat

că i-ați jurat credință pe sfînta Evan-
ghelie ?

MIHAI CANTACUZINO : El uită de
Evangelhie, cînd se înfrățește cu pă-
ginul. De ce ne-am ține noi de jură-
minte ?

TOMA CANTACUZINO : Nu vreau să
mai auz ! Și am să plec, acum, din
casa asta. Datornici ce-i sintem, nu ne
ajunge viața ca să-i plătim pentru
bunătațea și dărnicia lui ! (*Vrea să
plece.*)

CONSTANTIN CANTACUZINO (*cu aspri-
me*) : De-atîtea ori te-ai clătinat în
credință pentru el. Aruncă acum mi-
nia și-i cîntărește faptele. Pune în
cumpănă domnul tău și țara, dar, de
vei simți în tine chemarea pentru țară,
fii necruțător. În politică, inima tre-
buie să-ți bată nu pentru clipită, ci
pentru un veac întreg ! (*Toma se
oprește. Celălalt continuă cu vocea
moale a împăcării și a ispitel.*) De vei
găsi voința și puterea să faci ce îți-am
cerut, ne-om smeri în fața biruinței
tale. Vei fi un domn plăcut lui Dum-
nezeu și prea iubit de țară.

TOMA CANTACUZINO (*tresare, vrea să
se întorcă, gest disperat*) : Oh, ceas
blestemat ! (*Fuge. Moment de stupoare.*
*Ștefan Cantacuzino sare, smulgîndu-și
din briu jungherul ; Mihai Cantacuzino
privește gestul ca pe un lucru hotărît
și așteptat.*)

CONSTANTIN CANTACUZINO (*în ulti-
mul moment*) : Ștefane !

ȘTEFAN CANTACUZINO (*se întoarce
din ușă*) : Are să-i spună Brâncovea-
nului !

CONSTANTIN CANTACUZINO : Lasă
jungherul !

MIHAI CANTACUZINO (*mustrător, dar
și cu îndoială*) : Nu crez că faci bine,
lăsîndu-l să plece, Costandine.

CONSTANTIN CANTACUZINO (*incăpăși-
nat*) : Nu o să spună !

(*Se aude zgomot de roți și ferestrele
sint luminate, pentru o clipă, de făclii ;
toți ascultă.*)

ȘTEFAN CANTACUZINO (*nestăpinit*) :
Ah, a plecat !

CONSTANTIN CANTACUZINO (*stingînd,
gînditor, luminările din candelabru*) :
Nu o să spună... (*Deodată, se întoarce
către Ștefan ; cu voce aspră.*) Gă-
tește-te, în ceasul ăsta, să mergi să
dai știre capugiului Aga Mustafa, că
noi, Cantacuzinii, am primit poruncă
de taină de la domn, prin vărul și ne-
potul nostru Toma, să facem oaste de
țară. Hai ! (*Iese primul, urmat de cei
doi care sint năcuți de neașteptata și
grozava hotărîre.*)

C O R T I N A

Tabloul 3

Din nou, cabinetul de lucru al domnului. Obiectele se disting mai greu, din cauza luminii puține, ce vine de la un singur sfernic de argint. Intunericul stăruie moale, mai ales în colțuri, topind contururile. Scipesc stins, argintăria și auriturile. De departe, de peste oraș, pătrund slabe cîntări de cocoși. Tirziu, se aude pas apăsător și zăngănit de pînă. Intră Toma. Se oprește descumpănit, nezăbind pe nimeni.

- CONSTANTIN BRÂNCOVEANU (*vocea i se aude din intuneric*): Ai trimis porunca noastră, Tomo ?
- TOMA CANTACUZINO : Am trimis-o, Doamne. (*Caută cu privirea.*)
- CONSTANTIN BRÂNCOVEANU (*pătrunzind în lumină*): Ce-au spus Cantacuzinii ? (*Toma tace.*) N-au crezut, așa e ? (*Toma vrea să răspundă.* *Domnul îl oprește cu un gest grăbit.*) Mă bănuiesc de înșelăciune, așa e ? (*Toma din nou dă să răspundă.* *Domnul i-o ia înainte.*) Sau, poate, nu s-or crede nici în tine, Tomo ?
- TOMA CANTACUZINO (*cu reținere*): Nici eu... nici eu nu te crez, Măria Ta.
- CONSTANTIN BRÂNCOVEANU (*surprins*): Cum ? !
- TOMA CANTACUZINO : Nu-mi vine a crede. Doamne.
- CONSTANTIN BRÂNCOVEANU (*mustrător*): Tomo. Tomo ești, spătar mare și văr prea mare domnului tău și alt om mai de credință nu am !
- TOMA CANTACUZINO : Atunci cruță-mă Doamne, de neliniște și îndoială.
- CONSTANTIN BRÂNCOVEANU : Ce este ? Spune !
- TOMA CANTACUZINO : Sint supusul și robul tău, dar te pierd, Măria Ta.
- CONSTANTIN BRÂNCOVEANU : Știu că vorba îți-e dreaptă și firea cinstită. Spune.
- TOMA CANTACUZINO : Și să-mi ierți vorbele ; poate sint nesocotite.
- CONSTANTIN BRÂNCOVEANU : Sint prea singur și deseori mă clatin. Spune.
- TOMA CANTACUZINO : Cînd ai fost ales, Măria Ta, călăream în coada alaiului și am auzit șoapte, precum că ești omul turcilor. Și n-am crezut. Apoi cu toții îți-am sărutat mîna și tu mi-ai zis așa : „Sint grele vremile Tomo și de voi putea, nu știu“. De-atunci, au trecut anii, Doamne. Tu ai cărunțit, iar eu am ajuns bărbat în putere și am căpătat slujbe și cîinste de la tine, dar încă nu mi-ai zis ce ai fi vrut să poți, să faci...
- CONSTANTIN BRÂNCOVEANU (*nemulțumit de ocolșurile vorbeii celuilalt*): Știi prea bine, Tomo, ce-aș fi vrut, și mai știi că boierii umblă cu urechile ciulite și cînd sint asemenea urechi, zidurile se fac subțiri și locurile, neprielnice.
- TOMA CANTACUZINO : Nu toți îți sint dușmani, Măria Ta.
- CONSTANTIN CANTACUZINO : Nu toți, dar mulți. (*Izbucnind.*) Eu le dau piine și iertare, iar ei aruncă cu piatră și vrăjmășie, pentru care i-o osîndi Dumnezeu și i-o aduce sub picioarele noastre, ca pe niște vrăjmași ce ne sint !
- TOMA CANTACUZINO (*cu capul plecat*): Nu mă judeca aspru, Doamne, dar și eu sint din cei care nu te înțeleg.
- CONSTANTIN BRÂNCOVEANU (*mai împăcat*): Poate că nu e vina noastră. Poate numai a vremii de nevoi și de griji. Sintem bîcșnici și puțini. Ne-am încovoiat prea mult pe pluguri și am uitat cum să purtăm săbiile. Poate sintem vinovați de bîcșnicie, spătare ; poate, de încovoiere.
- TOMA CANTACUZINO : Și ce putem face, Măria Ta ?
- CONSTANTIN BRÂNCOVEANU : Să așteptăm... Cu vremea...
- TOMA CANTACUZINO (*șiret*): Lui Carol Șvedul i-ai promis să-i ții o oaste de cîteva zeci de mii de oameni.
- CONSTANTIN BRÂNCOVEANU (*ride înveselit*): Ha, ha, marelui leu, cum îl numește sultana Validă, are coama cam jumulită. I-au jumulit-o moscalii la Pultava. (*Ride. Deodată, aducîndu-și aminte, strigă.*) Del Chiaro ! (*Intră Del Chiaro.*) Ce mai este cu trimisul craiului șved ?
- DEL CHIARO : Doamne, trimisul craiului așteaptă de două zile să vă vorbească neîntîrziat.
- CONSTANTIN BRÂNCOVEANU : S-aștepte, s-aștepte încă. (*Către Toma.*) Biciul răzbunător, eroul din serai s-a hotărît să-și îmbrace armura.
- TOMA CANTACUZINO : Și ce-ai să faci, Măria Ta ?
- CONSTANTIN BRÂNCOVEANU : Făgăduiala mea am făcut-o eroului din serai, nu marelui căpitan, și a fost bine primită la vremea ei.
- TOMA CANTACUZINO : Și ce-ai să faci acuma, Doamne ?
- CONSTANTIN BRÂNCOVEANU : Acuma ? Aștept. Să numere vîstierul banii din vistierie, întii pentru nevoile țării.
- DEL CHIARO : Carol Șvedul s-ar putea plînge sultanei Validă.

CONSTANTIN BRÂNCOVEANU : Să întocmești o scrisoare ca din partea noastră și să-i spui că vorba nu ne-o putem ține ; căci din mila Porții, noi sintem hotărâți să plătim merindea oștilor măritului sultan. (*În timp ce secretarul se-ndreaptă spre ieșire.*) O, de-ar mijloci Castriotul împăcarea, să ne rămină și nouă agoniseala în pungi, și lor amenințarea neștirbită ! (*Către Toma.*) Nu e cu vremea să-i dau bani. E vreme de război.

TOMA CANTACUZINO : Așa e, Doamne. Oaste ne trebuie și nouă.

CONSTANTIN BRÂNCOVEANU (*izbucnind cu minie*) : Și cu cine vrei să te bați ? Ai cunoscut arta militară a muscalilor, ai văzut surile nesfârșite de călăreți osmanlii și mai știi că, pe deasupra lor, stau lăcomiile împăraților și sultanilor. Spătare, sintem în groapa cu lei, să așteptăm, întâi să se sfîșie !

TOMA CANTACUZINO : Să mă ierți, Măria Ta. Tinăr dacă n-ai îndrăznit, greu îți e să o faci la bătrînețe.

CONSTANTIN BRÂNCOVEANU : Îndrăzneală fără cumpănire e nebulie și pierdere.

TOMA CANTACUZINO : Trebuie să îndrăznești odată, Doamne, și dacă pentru tine nu poți, fă-o pentru țară.

CONSTANTIN BRÂNCOVEANU : Pentru țară ? !... Pentru țară am lovit cu nedreptate și moarte, deopotrivă, în dușmani și prieteni, de am fost judecat, atunci, ca nebun și nevrednic ! Pentru țară m-am umilit și m-am tîrit în țărînă, cînd, la conace, Sultan Mustafa intra în corturi.

TOMA CANTACUZINO (*dur*) : Mulți zic că te-ai umilit pentru ca să-ți împlinești poftă deșarte.

CONSTANTIN BRÂNCOVEANU (*gîtit de surpriză*) : Cum ! ? Nu mai bine boier neînsemnat, decît domn chinuit de spaima și grija averii și vieții, peste care stau voințe străine ?

TOMA CANTACUZINO : Voința domnului e lege țării.

CONSTANTIN BRÂNCOVEANU : Legile țării pun vrerile domnilor la încercări grele. Și sint domni care uită că ei sint primii supuși, și pier. Din nepricepere ori din reavoință...

TOMA CANTACUZINO : Domnul să asculte de legile țării și voința țării să-i fie și lui voință. Dar o cunoști, Măria Ta, și o urmezi ?

CONSTANTIN BRÂNCOVEANU : O cunosc și o urmez. De nu pot, să iau, păstrez ce am. Păstrez o țară ciuntită și supusă și aștept. Vremea trece și împărățiile se prăbușesc. Și de nu voi putea ?... Ba, nu. Legi chinga la cal, strîns, dimineața, și sara o găsești slăbită.

TOMA CANTACUZINO : Prilejul de acum nu trebuie scăpat. Dumitrașco Vodă s-a înfrățit cu țarul. Oștile lor coboară spre gurile Dunării.

CONSTANTIN BRÂNCOVEANU : Tu să aștepți, să vezi.

TOMA CANTACUZINO : Abia așteaptă oamenii. Toată țara...

CONSTANTIN BRÂNCOVEANU : Să-ți stăpînești și oamenii.

TOMA CANTACUZINO : Atunci, de ce mai plec ?

CONSTANTIN BRÂNCOVEANU : E legea celui slab să stea, întotdeauna, pe lingă cel puternic. Pînă azi, se văzură mai tari, turcii.

TOMA CANTACUZINO : Țarul așteaptă ca drumul spre Dunăre să-i fie curățit de cei ce se răscoală.

CONSTANTIN BRÂNCOVEANU : E fire nestatornică și sub nebulie ascunde multă șlretenie și mindrie aprigă. Și, prea bun gospodar ca să nu-și socotească cîștigul și pierderea într-un război cu turcii, mai crezi că rivnitorul la gurile Dunării ne va lăsa cu traiul nostru și în vatra noastră, nestingheriți, numai ca hronicile să-I numească dezrobitor ?

TOMA CANTACUZINO (*incurcat*) : Eu nu crez să...

CONSTANTIN BRÂNCOVEANU : Ba să crezi ! Și să mergi, în grabă, la tabără și să păzești hotarul. Să stai și să aștepți. E tot ce poți să faci mai înțelept. Și eu voi aștepta, în Tirgoviște, un semn de izbăvire de la tine. Mă trag acolo, atîta vreme cît unii se mai indoiesc încă de mine. Mă cred un vînzător ? Un altul i-ar tăia doar pentru gînduri !

TOMA CANTACUZINO : Doar tu le dai prilej să se indoiască.

CONSTANTIN BRÂNCOVEANU (*cu amărăciune*) : Orice am făcut, unora nu le-a fost pe plac. Au clevetit la colțuri și cînd făcut-am lucruri de cinstire, cum bunăoară drumurile, podurile și minăstririle.

TOMA CANTACUZINO : Poate or fi fost în drept să ceară socoteală de bani țării, căci, pentru biruri, tu ne-ai cerut dări mari.

CONSTANTIN BRÂNCOVEANU : Dări mari... dări grele, dar cu bună rînduială puse și fără apăsare și cu dreaptă cumpănire. Nu zice lumea, că Brâncoveanu știe să jumulească țarca, fără să o facă să țipe ? Doar voi, Cantacuzinii, boieri veliți și la înaltă cinste la curtea mea, vă plîngeți și clevetiți... și clevetiți ! Ce mai clevetiți !...

TOMA CANTACUZINO : Toți cred că pentru fală, ai clădit.

CONSTANTIN BRÂNCOVEANU : Adeseori, cel ce, trăind, lucrează pentru cînd nu va mai trăi, e socotit nebun. Dar ce este o țară decît o moștenire și ce

menire avem decit a o lăsa celor ce vin ? (*Avaz*). Agoniseala noastră și, neatinsă, agoniseala moșilor noștri.

TOMA CANTACUZINO (*cu dispreț*) : Moșii noștri... ne-au lăsat moștenire robia.

CONSTANTIN BRÂNCOVEANU : Nu sîntem robi cît ne putem închina Dumnezeului nostru ! Prețul vieții noastre n-a fost schimbarea legii, ci l-am plătit cu aur.

TOMA CANTACUZINO : Și prețul ăsta nu e umilitor ?

CONSTANTIN BRÂNCOVEANU : Ia sama ! Un hău căscat e gura flămîndă a turcului. De nu-l putem lovi fără primjdie de piere, să ridicăm sfinte lăcașuri și să cinstim astfel credința și nădejdea noastră.

TOMA CANTACUZINO : Vrem să fim slobozi, Doamne !

CONSTANTIN BRÂNCOVEANU : Neputința noastră poate va fi răscumpărată cîndva. Cu vremea. Azi, noi să sădim nădejdea pentru cei ce va să vină.

TOMA CANTACUZINO : Ne vor blestema !

CONSTANTIN BRÂNCOVEANU : Ne vor judeca și ne vor înțelege.

TOMA CANTACUZINO : Ce să înțeleagă ?

CONSTANTIN BRÂNCOVEANU : Înțelepciunea supunerii.

TOMA CANTACUZINO (*sincer înduioșat*) : Măria Ta, și de ți-ai merita, prieteni nu-i vei avea, că mulți te-or vinde și mulți s-or lepăda de tine.

CONSTANTIN BRÂNCOVEANU : Fiindcă nu aveți putere să așteptați, Tomo ?

TOMA CANTACUZINO : Nu mai avem putere, Doamne, nu o mai avem ! Și să ne ierți, Măria Ta, pentru că am pierdut-o. (*Apleacă genunchiul și sărută mina domnului, apoi se ridică și iese, fără ca domnul să mai apuce să rostească vreo vorbă, deoarece, din partea opusă intră, precipitat, secretarul.*)

DEL CHIARO : Doamne, poștește să te vază trimisul Porții, Mustafa Aga Hambar-Emini.

CONSTANTIN BRÂNCOVEANU (*tresărind*) : Acum, la ceasul ăsta ? !

AGA MUSTAFA (*care a și intrat*) : Ceasul nu e tîrziu, iubitul meu bei, ceasul nu e încă tîrziu.

CONSTANTIN BRÂNCOVEANU (*mieros*) : Poștește, iubite prietene. La orice ceas al vieții, tovărășia unui prieten e binevenită. Eu doar la osteneala ta mă gîndeam.

AGA MUSTAFA (*făcîndu-i semn lui Del Chiaro să se retragă, lucru care-l nemulțumește vizibil pe domn*) : Osteneala mea e neînsemnată față de vrednicia ta, bunule bei.

CONSTANTIN BRÂNCOVEANU (*falsă umilință*) : Mă simt nevrednic de atîta

milă ce pogoră asupra mea Sublima Poartă.

AGA MUSTAFA : Așa e. Te bucuri de mulță prețuire și credință și toate sîneturile despre purtarea ta bucură, la rindu-le, ochii vizirului și urechile mărîtului Sultan. Doar eu, preaumilita slugă vin cu mici pricini la Măria Ta ; mărunte, e drept, dar, lăudat fie numele lui Alah, ele ar putea păta neasemuita ta credință către Sublima Poartă.

CONSTANTIN BRÂNCOVEANU : Nu am știință de vreo greșeală.

AGA MUSTAFA : Pentru a te feri de greșeală și pentru a te înștiința cînd o faci, sint lingă tine, preacinstite bei.

CONSTANTIN BRÂNCOVEANU : Nu știu să fi făcut ceva...

AGA MUSTAFA : Ba da, beule. Am primit știri că unii boieri întocmesc oaste de țară. Pentru ce întocmesc ei, oști, cînd Sublima Poartă nu le-a hotărît ?

CONSTANTIN BRÂNCOVEANU : Știrile vor fi fiind neadevărate, bunule agă.

AGA MUSTAFA : Alah să fie cu noi. Știrile spun adevărul.

CONSTANTIN BRÂNCOVEANU : Atunci aceia ce fac oaste, o fac după capetele lor nebune de sperietură ! Eu n-am știință.

AGA MUSTAFA : O ai acuma, beule, o ai acuma. Și... ai mai greșit

CONSTANTIN BRÂNCOVEANU (*galben*) : Cu ce ?

AGA MUSTAFA : L-ai trimis pe marele spătar, Toma Cantacuzino, la tabăra de lingă hotar.

CONSTANTIN BRÂNCOVEANU : Mi-este spătar și mi-este cu credință !

AGA MUSTAFA : Te-a mai vîndut o dată, cînd, spre norocul tău, pîrile către Sublima Poartă și le-am adus eu. (*După oarecare tăcere, cu liniște rece.*) Te va mai vinde și nu va mai fi nimeni să acopere pe cel ce vinde și pe cel vîndut.

CONSTANTIN BRÂNCOVEANU : Nu este cu putință ! După ce mi-a greșit, greșeala cu adevărată cîință a fost răscumpărată.

AGA MUSTAFA : Căința după prima greșeală înlesnește pentru următoarea, beule.

CONSTANTIN BRÂNCOVEANU (*cu tărie*) : Îmi este cu credință !

AGA MUSTAFA : Cînd oare un om cinstit va bănui de necinste pe fățarnic ? El este acela ce a îndemnat pe unii boieri să facă oaste. Și teamă mi-e, beule, că unii vor crede că, la mijloc, porunca ta e ascunsă.

CONSTANTIN BRÂNCOVEANU (*cu voce moale*) : Cum ar putea ei crede asta, cînd eu mijloacesc pacea între împărătii ?

AGA MUSTAFA : O, beule, pacea e o stare de așteptare a războiului. Împă-

rățiile au nevoie de pace pentru a se pregăti de război. Și, tu știi bine asta. (*Face temeneaua.*) Ca pentru un bun supus al nostru, mă voi ruga lui Alah să-ți îndrume gândurile pe căile lui drepte. (*Iese.*)

(*Intră Del Chiaro. Schimb de priviri cu domnul, într-o lungă tăcere.*)

DEL CHIARO : Sint unii care rod ca viermii, la rădăcina țării, Măria Ta.

CORTINA

ACTUL al II-LEA

„O ! Cît iaste fără de cale și fără de cuviință părții cei bisericești a să amesteca în lucrurile cele politicești și în poliția și eparhiia ce se află, a să arăta zavisnec și turburătoriu, și turmii cei încredințate lui păgubitoriu și făcătorului lui dă bine, carele în stepena și cinstea vlădicii l-au adus și l-au înălțat : vrăjmaș și împotrivnec lucrul, foarte neplăcut și lui Dumnezeu și oamenilor.“

(Cronica lui Radu Greceanu — Cronicari munteni. București, 1961, vol. II, p. 184.)

Tabloul 4

Sala mare a divanului. În fund și la dreapta, coloane. În stînga, scaunul domnesc, așezat pe un podium larg, cu trepte în laturi. La ridicarea cortinei, se văd grupuri de boieri vorbind cu aprindere. E un murmur continuu. Din cînd în cînd se aude cite o frîntură de frază, alteori, o frază, chiar cite un dialog întreg devin inteligibile. Mal mulți aleargă curioși și neliniștiți de la un grup la altul. Alte grupuri intră.

UN BOIER : Nebun, îți spui, nebun...

ALT BOIER : A fost îngrozitor !...

O VOCE DINTR-UN GRUP : Și i-a ajutat Dumnezeu și au fugit...

ALTĂ VOCE : Dacă țarul i-ar fi păstrat lîngă sine și pe acei zece mii de muscali...

ALTĂ VOCE : Potop de oști au fost...

ALTĂ VOCE : Unde să se mai tragă, că erau niște mlaștini !

(*Un grup intră.*)

UN BOIER : A fost, clucere, ca-n Apocalipsă, că au sunat din trîmbețe și au năvălit așa de iute, că de nimic au rămas tunurile turcești. Și-odată intrați, au început să taie...

ALT BOIER : Fără alegere...

ALT BOIER : Ha, ha ! Și s-au spurcat creștinii, în haremuri, la carne înmiresmată de turcoaică ! (*Grupul se pierde între ceilalți boieri.*)

O VOCE : Dar s-au trezit spre dimineață, înconjuțați...

(*Alt grup intră.*)

UN BOIER : Căii ajunseseră de-și mincau coadele și coamele, și într-o parte le mureau căii și într-alta, slujito-

rimea ; că se făcuse o putoare groaznică și nesuferită de mortăciune, de s-a speriat și Țarul, și a cerut pace. O VOCE : Leșuri pluteau cu miile, pe Dunăre...

ALTĂ VOCE : Creștinii au fost ca niște lupi flămînzi.

ALTĂ VOCE : Au strîns la bani, diuum, că turcii brăileni au fost bogați.

ALTĂ VOCE : Nu știu, boieri, și nu poci să-mi închipui cum au putut creștinii să fie înconjuțați. Cunosc locurile...

(*Alt grup intră.*)

UN BOIER : Nemaiputînd răbda foamea și moartea, moscalii au strigat că vor pace și să le dea și pită.

(*Din stînga intră Constantin Brîncoveanu, urmat, de aproape, de mitropolitul Antim. Se opresc și schimbă priviri. Murmurul se potolește. Urmează închinăciunile. Domnul urcă treptele. Mitropolitul Antim dă binecuvîntarea. Boierii își caută locurile, orînduîndu-se în laturile scaunului domnesc. Lăturalnic, pătrunde în scenă Mustafa Aga, capugiul turc, care încearcă să se strecoare printre ultimii boieri de divan, cu dorința, parcă, de a trece neobservat, boierii se bulucesc, însă, în a-i face loc, astfel că domnul îl vede.*)

CONSTANTIN BRÂNCOVEANU : Boieri, dumneavoastră, avem bucurată privelişte, căci, iată, a sosit printre noi, prietenul casei noastre și țării, capugiul Preinaltei Porți, Aga Mustafa Hambar-Ėmini. (*Către agă.*) Dar pofteste, prietene agă, pofteste aici, lingă noi. (*Domnul coboară, din jilț, în întimpinarea agăi, care pare incurcat, în orice caz, de o nemărginită modestie.*)

AGA MUSTAFA (*inaintind, totuși, spre domn*) : Locul nepoftitului, strălucite bei, e mai la coadă.

CONSTANTIN BRÂNCOVEANU : N-ai fost poftit la acest divan, bunule prieten, din umilință și din greaua căință a noastră. Căci voim, aici, să judecăm și să pedepsim pe cei greșiți dintre noi, față de Sublima Poartă, ci nu să ne trufim cu împlinirile poruncilor ce le-am avut în acest război.

AGA MUSTAFA : Alah să te binecuvinteze, că ai păzit țara de nenorocirile Moldovei, cirmuind cu înțelepciune și așteptind hotărîrea războiului, care a arătat lumii că muscalii, sub haine nemțești și cu puști și tunuri nemțești, tot muscali au rămas.

CONSTANTIN BRÂNCOVEANU (*il ia de mână și îl așază, cu multă ceremonie, în propriul său scaun*) : Bunule agă, pe mine mă cinstești binevoind să te așezi în acest scaun. Obiceiul țării noastre și-al nostru e de a pune pe prieteni mai presus de noi înșine.

AGA MUSTAFA : Minunat obicei, beule ! Și primesc această înaltă dovadă a prieteniei voastre. Și acum, mă iartă, dar voi păstra cuvenita tăcere și nici un amestec în hotărîrile voastre nu voi face. Incepe, dar, beule, pricinile și judecățile.

CONSTANTIN BRÂNCOVEANU (*se inclină în tăcere în fața agăi, acum așezat în scaunul domnesc, apoi, în picioare, într-o latură a scaunului, după ce a tăcut îndelung, cu capul plecat*) : Cu mîhnire vă împărtășesc, boieri, că marele spătar Toma Cantacuzino a nesocotit voința țării și a noastră și prin fapta lui necugetată de a cuprinde Brăila, ne-a adus multă scîrbă și primejdie. Poate gînduri de mărire să fi avut rîvnind la acest scaun ; poftă de domnie să-l fi încercat să închine, astfel, țara, muscalilor, de-ar fi ieșit aceștia biruitori. au numai din a lui nebunească pornire și neîntemeiată ură față de Prea-Înalta Poartă, care de atîtea ori ne-a ocrotit de năvalele nemților și, astăzi, prin tîria armelor, și de această grea încercare.

Acest viclean și înrăit dușman, cum bine știți, a fost cinstit de noi cu dregătorii și moșii. Că a fost sluger mare,

spătar și spătar mare și l-am crezut sprijin de nădejde casei noastre și țării. Și încă nu numai atît, dar mai credincios și mai iubit nu am avut pe altul și n-aș fi crezut că va fugi ca un viclean, la vrăjmașul nostru, și că va cere oaste, să vină și să bată Brăila. (*Nu-și poate stăpîni, totuși, satisfacția.*) Că au făcut multă pierdere și durere : au ars pînă în temelii saraiurile neguțătorilor și dregătorilor turci, iar aceștia au fost căzniți să scoată bănetul adunat în ani și, cîți au mai fost de n-au pierit de foc sau de sabie, au îngrășat cu trupurile lor peștii Dunării. (*Din nou, pe tonul de început.*) Dar, după cum a grăit un învîștat latin, sfîrșitul cunună lucrul și acest sfîrșit nu fu după gîndul și vrea dușmanului. Că la Stăniliești, sumeția muscalilor fu plecată prin foame și țarul cu oastea se traseră spre țara lor, rușinați și pocilțiți. În grabă fugiră și muscalii din Brăila, și cu ei și acest vîrsător de sînge pe care oamenii noștri, cu toată iuțea cailor, nu l-au putut ajunge.

Priviți. (*Arată spre un loc din dreapta sa.*) Locul lui e gol. Fugind de judecată, și-a luat pedeapsa singur, căci, străin de țară, el va trăi de-acum printre străini, secat și-n neputință. Voința mea, cît timp voi fi eu domn, e să rămînă surghiun.

(*Tăcere prelungită.*)

ȘTEFAN CANTACUZINO (*ieșind dintre boieri*) : Iartă-mi cuvîntul, Măria Ta. Cunoscindu-l pe vărul nostru Toma, știindu-l fire temătoare și prea supus domniei, nu crez că după capul și voia lui fuși el la vrăjmaș, ci îndrumat de răuvoitorii țării și de străini. (*Mișcare și murmur între boieri. Ștefan Cantacuzino, cu voce ridicată.*) Mai crez că acel ce l-a ademenit și îndemnat se găsește aici, între noi.

BOIERII (*neliniștiți și contrariați*) : Cine ?... Ce zice ?... Cine ?...

ȘTEFAN CANTACUZINO : Să așteaptă, toată lumea ! Să așteaptă toți, că lupul a îmbrăcat pielea de oaie, cu neștiința și cu mila noastră, și acum se lăfăiește în divan, de-a dreapta domnului ! În fața voastră și a lui Dumnezeu (*își face cruce*) învinuiesc de trădare un venetic ce-a necinstit, cu faptă fățarnică, credința celor care l-au adăpostit ! (*Priveste intens în latura dreaptă a domnului, unde se află mitropolitul. Toți și pe rînd privesc acum spre Antim Ivireanu, care, fîntuit astfel, se ridică în picioare.*)

CONSTANTIN BRÂNCOVEANU (*nu și-a desprins ochii de pe Ștefan Cantacuzino*) : Vreau numele.

BOIERII (*agitație*): Numele !... Numele !...
ANTIM IVIREANU: Numele meu,
Doamne.

CONSTANTIN BRÂNCOVEANU (*surprins
sau joacă surpriza*): Tu ?... Tocmai
tu ?! (*Aspru.*) Dezvinovățește-te ! (*Antim
Ivireanu tace.*) E adevărat, atunci ?

ANTIM IVIREANU: De mi-ar fi cerut
sfat și ajutor, l-aș fi îndemnat și l-aș
fi ajutat.

ȘTEFAN CANTACUZINO (*către Antim*):
Umbli cu tertipuri !

UN BOIER: Nu, popă, nu așa !

AL.TUL: Vrea să ne imbrobodească !
(*Murmur de nemulțumire.*)

CONSTANTIN BRÂNCOVEANU (*face
semn să se facă liniște ; murmurul
continuă. Domnul, cu asprime*): Tă-
cere vreau ! (*Toți tac. Către Ștefan.*)
Vorbește. Invinuirea ta se cere sprijini-
nilă.

ȘTEFAN CANTACUZINO: Doamne, tu
insuși ai cunoscut credința și iubirea
ce ți-a purtat-o Toma. Că după ce ți-a
greșit și l-ai iertat, zic adevărat, ca o
umbră a trupului ți-a fost și te-a înso-
țit în vrerile și poruncile tale. De
parcă nu mai avea nici rude, nici
prieteni și de vorbea despre cineva,
mai cu drag, de tine vorbea. Cine ar
fi putut să-l îndemne să păcătuiască
iar și atât de greu, decît un om prea
apropiat ție și care dintre noi îți fu
mai aproape, decît acest călugăr stră-
in, cu limbă veninoasă și ipocrită ?

CONSTANTIN BRÂNCOVEANU (*nerăb-
dător*): Și care ți-este temeiul invi-
nuirii ?

ȘTEFAN CANTACUZINO: Toma și el
(*arată acuzator spre Antim*) s-au în-
tîlnit în tabăra vrăjmașului, la Iași.

BOIERII: Așa este ! Așa este ! A fost la
Iași ! S-au întîlnit la Iași !

CONSTANTIN BRÂNCOVEANU: Dezvi-
novățește-te, părinte !

MIHAI CANTACUZINO: Ooo, cît este
fără de cale și fără de cuviință slujii-
torilor bisericii să se amestece în tre-
burile politicești !

ANTIM IVIREANU: Grăiești adevărat,
cinstite spătare. M-am amestecat în
treburile politice și am cătat a face
dreptate, uitînd că menirea mea e doar
a ține pe credincioși întru nădejdea ei.
Greșit sînt că m-am coborît între cele
lumești și greșit că am făptuit, căci
îndemnul poate fi drept, dar fapta
este greșeală.

MIHAI CANTACUZINO: Ai greșit față
de chemarea ta și te-ai vădit a fi om,
și nu slujitor al sfîntei noastre bi-
serici.

ȘTEFAN CANTACUZINO: De ai greșit
față de Dumnezeu, Dumnezeu îți va
da meritată pedeapsă. Ci noi, ca oa-
meni, cerem să-ți plătești greșeala.

ANTIM IVIREANU: Cu ce am greșit
față de voi ? Că am cutezat să crez

că oțelul armelor, ridicat pentru slobo-
zirea voastră, este sfînt ?

ȘTEFAN CANTACUZINO: Nu pentru
asta.

ANTIM IVIREANU: Că am crezut că
niște buni creștini trebuie să-și afle
mîntuirea tot la creștini ?

ȘTEFAN CANTACUZINO: Pentru că ai
nesocotit voința domnului țării a-
cesteia ! (*Tăcere prelungită. Antim pri-
vește lung la Brâncoveanu.*)

CONSTANTIN BRÂNCOVEANU: Voința
și hotărîrea domnului nu poate fi în-
totdeauna cea dreaptă. (*Din nou tă-
cere prelungită.*)

CONSTANTIN CANTACUZINO: Atîta
vremă cît domnul este ales de țară,
hotărîrile lui trebuie să fie pentru ea
ca ploile și ca seceta. (*Murmur între
boieri.*)

BOIERII: Așa este... Tot omul e dator
să se supună !... Să se supună !... Să se
supună !... Voința domnului e lege pen-
tru țară ! Voința, da... Legea ! Lege
țării !... Să se supună domnului său și
țării ! Legii domnului său !

ANTIM IVIREANU: Ați uitat că legea
țării este credința părinților și moșilor
voștri și jertfa lor nerăsplătită ? Este
virtutea jertfirii lor și prisosul voinței
voastre de a-i întrece. Domnul țării are
cinstea să-i fie doar primul supus.

ȘTEFAN CANTACUZINO: Legea cea
mare a acestei țări este pacea. Tu nu
ai ținut-o.

ANTIM IVIREANU: Numai cei slobozi
sînt datori să trăiască în pace. Voi,
mai întii, aveți datoria de a fi slobozi.

ȘTEFAN CANTACUZINO (*cu răutate*):
Domnul nostru și al tău crede că, atîta
vreme cît puternicii noștri vecini ne
țin în grija lor, noi ne simțim slobozi.
(*Către domn.*) Nu este așa, Măria Ta ?

CONSTANTIN BRÂNCOVEANU: Numai
vitele de povară nu-și înțeleg starea,
iubite vere.

ȘTEFAN CANTACUZINO: Binevoiește,
Măria Ta, și spune cu ce am greșit ?

CONSTANTIN BRÂNCOVEANU: Greșim
din lipsă de știință, spătare ; din lipsă
de credință...

ȘTEFAN CANTACUZINO: Vrem să știm,
Măria Ta ; să știm ca să credem.

CONSTANTIN BRÂNCOVEANU: Nu poți
să știi fără să crezi măcar o dată, Ște-
fane. (*Tăcere îndelungată. Tensiunea
nervoasă a celor doi se transferă și a-
supra divanului.*)

MIHAI CANTACUZINO (*izbucnind cu
mînie*): Să ni se spună odată ade-
vărul !

GLASURI (*răzlețe, timide*): Să auzim
adevărul !... Adevărul !

CONSTANTIN BRÂNCOVEANU: Sînt
răzlețite și puține glasurile aceluia
ce-l cer.

CONSTANTIN CANTACUZINO (*cu ne-
mulțumire*): Tăcem pentru că îl cu-

noaștem. Cei care-l cer, poftesc la minciună.

ȘTEFAN CANTACUZINO (*către grupurile de boieri, cu satisfacție*): Adevărul e ferecat cind omul nu este decît prefăcătorie și cu sine, și cu ceilalți!

CONSTANTIN BRÂNCOVEANU (*minie reținută. Către Stolnic*): Sint vremi de neputință, cinstite stolnice, și noi sintem prea slabi ca să-l putem rosti.

ANTIM IVIREANU (*muștrător, ca de la amvon*): Prea multa slăbiciune v-a făcut privirile și vorbele piezișe. Căutați adevărul? Aduceți-vă, dar, aminte de cuvintele lui Dumnezeu. Căci a zis el, omului: „Duhul meu, care se odihnește peste tine, și cuvintele mele, pe care le-am pus în gura ta, nu se vor mai depărta din gura ta, nici din gura copiilor tăi, nici din gura copiilor tăi de acum și pînă în veac”. (*Mîhnit.*) Ci azi, iată că faptele slăbiciunilor voastre au pus zid de despărțire între voi și adevărul vostru, și bîjbliți ca orbii de-a lungul zidului și nici vă trece prin minte că voi l-ați ridicat. Prea multa slăbiciune v-a mînjit mîinile de nelegiuiri și a silit gurile voastre să grăiască minciuna. Spargeți, dar, zidul acestor fapte ale ei și veti găsi în voi neprihănirea și adevărul!

(*Pauză lungă.*)

ȘTEFAN CANTACUZINO: Te faci că uiți că ești cel judecat și încerci să învinuiești divanul de necinste. Și nu e cu dreptate. Tu cauți vina în slăbiciunea noastră. Și nu e cu dreptate, căci slăbiciunea nu ne este în fire, ci silnicia puterii altora ne-au dat-o.

ANTIM IVIREANU: Mai vinovați sinteți voi de slăbiciune, decît acei ce vă apasă, de silnicia lor. Căci din puterea voastră ei își cresc puterea și pe slăbiciunea voastră se odihnesc.

BOIERII: Prea grea și prea apăsătoare le este puterea... prea puternicii... cu prea mare putere ne apasă... Așa a vrut Dumnezeu, puterea lui... puterea lor pentru ispășirea păcatelor noastre...

ANTIM IVIREANU: Niciodată nu e prea mare puterea ce nu slujește adevărul! Ci numai adevărul este puternic, căci singur el preface ascultarea și supunerea în datorie și credință, și pururea din el izvorăsc dreptatea și legea.

CONSTANTIN CANTACUZINO: Se cade să nu călcăm legile lui Dumnezeu, dar nici pe cele ale oamenilor să nu le călcăm. Si din vechi ne-am obișnuit cu credința că ce ne este cu folosință este drept, și ce ne este supărător și cu durere este vinovat.

ȘTEFAN CANTACUZINO: Mă închin în fața înțeleptelor tale cuvinte, tată.

(*Către domn.*) Măria Ta și cinstiți boieri, vorbele părintelui meu mai greu de vină arată pe vinovat. (*Către Antim.*) Necugetata și pripita voastră faptă de a pleca în tabăra dușmanilor ne primejduiește, azi, viețile și casele domnului nostru și nouă. (*Către domn.*) Puternicii noștri prieteni privesc asupra țării cu adincă bănuială și mai avan datoriiile noastre către ei s-au înmulțit. (*Din nou, către Antim.*) De acestea, părinte, ce ai de zis?

ANTIM IVIREANU: Am să răspund la vorbele tatălui tău pentru a-ți răspunde și ție. (*Către stolnic.*) Înțelepte stolnice, de stăm uniți întru știința și vrerea binelui, ne dezbinăm în faptele noastre, căci faptele ne sint tot atitea drumuri în săvîrșirea și desăvîrșirea lui. Ci eu înțeleg că în faptele mele sint făcut vinovat, dar cind neizbinzile ți-au stat sub semnul binelui, mai pot ele sta și sub cel al vinovăției?

CONSTANTIN CANTACUZINO: Nu eu te judec pe tine, ci, de va găsi de cuvîință, Măria Sa te va judeca. Rostul acestui divan e să dumirească pe domn de vina și greșeala ta. Și, ca și tine, vom aștepta dreptatea Măriei Sale.

BOIERII: Drept a grăit. Să judece și să hotărască domnul... Să chibzuiască Măria Sa... Să așteptăm hotărîrea Măriei Sale...

CONSTANTIN BRÂNCOVEANU (*așteaptă să se stingă murmurul*): Greu de văzut și greu de slujit este dreptatea, pentru că nu sintem niciodată destul de puternici ca să o putem da și nici îndeajuns de slabi ca să o putem vedea, iar de ne hotărîm s-o dăm, dragostea și ura îi schimbă drumul. (*Pauză.*) Boieri dumneavoastră, doar gîndurile sint mărețe și slobode. Faptele noastre se izbesc de vremuri și de oameni. Voințe drepte se supun piezișe. Faptele, de nu se întorc asupra-ne, rămîn neîntregi, iar vorbele cu rost se fac zănatice și deșarte. Să învățăm, dar, a folosi faptele și greșelile altora întru zidirea binelui nostru și din îndrăznelile altora să hrănim îndrăzneala noastră. (*Arătînd spre Antim Ivireanu.*) Nu domnului și țării a vrut să aducă răul cînd a plecat în tabăra dușmanului, la Iași. Pe steagurile țarului era cusută cu fir de aur crucea și-n înfruntarea lor, oștenii țarului s-au numit osteni ai crucii și ai Domnului nostru Hristos, în care și noi credem. Acolo s-a simțit chemat și el. Cînd n-a urmat decît calea credinței, că drept, credincioși, vedem că fapta sa e fără de prihană. (*Către Antim.*) Dar, părinte, alături de credință, și nu mai prejos, stau și nevoile neamului, care se cer slujite. Slujite chiar

și impotriva credinței! Iar cel care slujește aceste nevoi înțelege că dacă în cer e o dreptate, pe pământ sint mai multe. Se cade s-o alegă pe aceea care-i face trebuință. Politica e dincolo de drept și de nedrept.

ANTIM IVIREANU (*izbucnind cu dure-roasă minie*): Politica? O lume a faptei vinovate, Doamne. O suferință a lumii! Și osîndiții ei... Pină la moarte osîndiți să făptuiască; siliți și împinși de fapte să făptuiască... și să greșească. Cum am greșit. Și cum greșiți și voi, acum, cind mă judecați. (*Pauză*.) Am înțeles că neizbînda mea este greșeală și este vină și va trebui să ispășesc. Măria Ta, m-am vădit a fi om, și nu slujitor al sfintei biserici; firea mea omenească m-a smuls de la slujirea sfintelor taine. Și tot firea mea de om păcătos nu mă lasă, acum, să mă copleșească vina. Țtiu păcatul meu, dar nu mă arde cunoașterea lui. Pedepsește-mă, Doamne!

CONSTANTIN BRÂNCOVEANU (*către Cantacuzini, cu adresă*): Poate păcatul nostru stă în teama de a ne arăta așa cum ne e firea și de a ne spune gîndurile, așa cum se iscă. (*Intorcîndu-se spre Antim Ivireanu.*) Omul e biserica lui Dumnezeu — ne spune Sfîntul Pavel. Cum aș putea să judec și, să pedepesc, decît pe mine judecîndu-mă și dîndu-mi pedeapsă? O clipă, de am crezut ce tu ai făptuit, cum te-aș putea pedepsi. (*Din nou, către Cantacuzini.*) Și de m-am îndoit, o clipă, asupra hotărîrii mele, cum aș putea pedepsi pe cel ce se îndoiește de mine? Ne bîntuim între îndoială și credință. Dar cum aș putea, altfel, alege adevărul de minciună și cum l-aș recunoaște, fără să-l crez?

CONSTANTIN CANTACUZINO: Ne bîntuim între credințe, Măria Ta, și tot în credințele noastre ne dezbinăm. Omul politic își întărește credința sa stingînd pe cele ce i se ridică împotriva. El pedepsește fără ură și fără deșartă remușcare.

CONSTANTIN BRÂNCOVEANU (*tace îndelung; aproape șoptit*): Sint numai om... (*Pauză.*) Și nu pot pedepsi.

(*O clipă mai tirziu, intră un căpitan domnesc. După veșmîntul mototolit și plin de praf se vede că a făcut drum lung sau cu multă grabă.*)

CONSTANTIN BRÂNCOVEANU (*coboară treptele în întîmpinare; cu voce obosită*): Ce este?

CĂPITANUL: Să trăiești, Măria Ta. (*Vine în fața domnului și îi sărută haina.*)

CONSTANTIN BRÂNCOVEANU (*acțeeși oboseală*): Ce este?

CĂPITANUL: Fiica Măriei Tale, jupînița Stanca, se întoarce de la Istanbul.

Acum trei ceasuri a trecut Dunărea. **CONSTANTIN BRÂNCOVEANU** (*cu teamă*): Și... și cum este... cum este ea?

CĂPITANUL (*se codește, apoi, hotărîndu-se*): Așa cum a plecat, Măria Ta.

CONSTANTIN BRÂNCOVEANU (*din nou obosit*): Bolnavă... Tot bolnavă... (*Întors pe jumătate către boieri, nu se știe dacă își spune sieși sau tuturor*) Să ne gătim, dar, să-i ieșim în întîmpinare. (*Face semn căpitanului să plece. Un timp, apoi, rămîne nemișcat. Privește tăcut asupra boierilor din divan și pornește cu pași inceți, obosiți, spre ieșire.*) Pe mine să mă iertați... Sint obosit... prea obosit. (*Deodată se întoarce, deoarece își amintește de căpugiul turc și de îndatoririle pe care le are, dar acesta îi face semn să nu-l ia în seamă și-l îndeamnă să plece.*)

AGA MUSTAFA: Mergi, prea-lovitule de soartă, mergi și grijește de ale tale. Eu voi rămîni la urmă. (*Se ridică din scaun și se pierde printre boieri.*)

ȘTEFAN CANTACUZINO: Și cum rămîne cu judecata, Măria Ta? De ce îl pedepsești numai pe Toma, de vreme ce și celălalt e vinovat?

CONSTANTIN BRÂNCOVEANU (*tăios*): Ar fi trebuit să înțelegi, spătare! Toma mi-a jurat credință și a călcat porunca mea. El, (*arată spre Antim*) slujește doar lui Dumnezeu. (*Iese.*)

(*În scenă, boierii rămîn tăcuți, nemișcați, parcă nedumeriți. Primul care se smulge din această încremenire este Antim Ivireanu. Ridicîndu-și cirja episcopală, trece printre boieri, fără să-i privească, și iese prin partea pe unde a ieșit domnul. Odată cu plecarea lui, grupurile de boieri se însufleșesc. Mișcare și șoapte. Murmur. Grupurile ies printre coloane. Ultimii rămîn Cantacuzinii și Aga Mustafa. Replicile lor se vor distinge din murmurul slab al celor care părăsesc divanul.*)

AGA MUSTAFA (*oprindu-se și privind lung la Constantin Cantacuzino*): Feciorul tău are vorba aprigă și minte mare.

CONSTANTIN CANTACUZINO Nu trebuia... (*Către Ștefan, care se apropie din urmă.*) Nu trebuia, Ștefane!

ȘTEFAN CANTACUZINO: De ce, tată? Am încercat să-i smulg de lingă sine ultimul său sprijin.

CONSTANTIN CANTACUZINO: Te-ai arătat cum nu trebuia să fii și cum nu ești.

AGA MUSTAFA (*zimbet subțire*): Toți ne arătăm cum nu sintem, luminate stolnice. Toți ne arătăm așa, azi. (*Ies.*)

C O R T I N A

ACTUL al III-LEA

...iar acest domn în toate au avut noroc, bogat, frumos la chip, la stat, vorba lui frumoasă, cu minte mare, rude multe, fii, feate din destul : gineri, nurori aşăjderea, cinste mare şi în boieria lui, şi în domnia lui, ci au domnit nici o lipsă nu va fi avut. Şi acest domn ar fi putut să zică cuvintele lui Solomon că orice i-au pohtit inima lui nu i-au lipsit. Acestea şi ca acestea văzind înaintea ochilor lui numai să veselia.”

(Cronica anonimă despre Brâncoveanu, Cronicari munteni. Bucureşti, 1961, vol. II, p. 336—337.)

Tabloul 5

În fund, un portic dublu lucrat în lemn aurit. Sfeşnice cu lumînări aprinse îi luminează auriturile. În stînga, scaunul domnesc, iar în colţul din dreapta, iconostasul bogat împodobit, luminat, la rîndu-i, de sfeşnice. De o parte şi de alta a porticului, coloane şi bolte lasă să se ghicească, în obscuritate, alte încăperi şi coridoare. Se aude murmur necurmat de voci care se roagă. La ridicarea cortinei, porticul este deschis. Se văd călugăriţele ingenunchiate, şoptind rugăciuni şi, venind spre scenă, domnul, urmat îndeaproape de Antim Ivireanu. O clipă mai tîrziu, dintre coloane pătrunde în scenă secretarul domnului, Del Chiaro, care, auzind vocea domnului, de dîncolo de portic, se opreşte şi aşteaptă.

CONSTANTIN BRÂNCOVEANU (cu nelinişte) : Unde sînt doctorii ?... Nu văz nici un doctor !...

ANTIM IVIREANU : Au stat atîtea zile la căpăţîiul ei şi s-au vădit a fi fără puţinţă lucrările omenestii. Prea mult a îndrăgît-o Dumnezeu.

CONSTANTIN BRÂNCOVEANU (se îndreaptă undeva, către stînga sa. I se aude, acum, numai vocea, aproape în şoptă) : Doarme... Poate se vindecă...

ANTIM IVIREANU : Cale de întoarcere nu este. E doar liniştea de dinaintea morţii. (Pauză.) Curînd se va trezi şi va avea o ultimă încrîncenare şi o ultimă durere.

CONSTANTIN BRÂNCOVEANU : A fost împărtăşită ? I s-au iertat păcatele ? (Rosteşte acestea, revenind în lumină şi cu aceeaşi nelinişte în voce.)

ANTIM IVIREANU : Acum un ceas am terminat. De dimineată, presimţind sfîrşitul, bolnava a lăsat să intre pe cei dragi şi s-a sărutat şi s-a iertat cu toţi.

CONSTANTIN BRÂNCOVEANU (privind către stînga sa, acolo unde se află, pe semne, patul de suferinţă al jupîniţei Stanca) : Nu cutez s-o trezesc... Să o văz... şi să mă vază. (Întorcîndu-se către grupurile de călugăriţe.) Grijă să aveţi, să nu se stingă vreo lumină. (Iese în scenă. Nu ia în seamă prezenţa secretarului său. În urmă, porticul este închis, cu grijă de Antim Ivireanu. Se aude, slab, murmurul cu modulări egale al celor care au început să se roage. Domnul vădeşte aceeaşi nelinişte. Pentru o clipă ar vrea să se întoarcă spre porticul prin care

tocmai a ieşit. Se opreşte nehotărît, apoi se întoarce către iconostas. Acum, figura domnului e numai tristă. Aproape în şoptă.) Sînt singur... Din ce în ce mai singur...

DEL CHIARO : Măria Ta ?...

CONSTANTIN BRÂNCOVEANU (îl vede) : Am rămas singur, prietene. Acum, cînd ne bate grija... cînd ne bate ceasul... (Pauză lungă.) Cantacuzinii nu au venit ?

DEL CHIARO : Nu au venit încă, Măria Ta.

CONSTANTIN BRÂNCOVEANU : Rînd pe rînd mă părăsesc...

DEL CHIARO : Doamne, moartea apropiată a jupîniţei Stanca îţi cerneşte gîndurile.

CONSTANTIN BRÂNCOVEANU : Mă cutremură mila... Dar numai atît..., numai atît... Suferinţa nu i-o pot împărtăşi, şi-mi simt nimicnicia. (Îl prinde de braţe pe Del Chiaro şi-l trage către sine.) Ştii că şi în milă se ascunde păcatul ? (Pauză.) De cîteva ori am încercat să-i curm suferinţa... S-oucid, înţelegi, s-oucid !... (Îi dă drumul.) Şi nu credinţa în Atotputernicul m-a oprit (arată spre iconostas), ci doar frica... frica rnea. Mi-e frică !... Crez că soarta domniei mele e legată de viaţa fiicei mele. (Pauză.) M-am obişnuit să crez așa, căci de copilă ea a fost bolnăvicioasă şi de cînd sînt domn, domnia mea s-a clătînat. (Pauză lungă.) Sînt vremi de neputinţă. Ar fi trebuit să mă nasc acum un veac... Sau mai tîrziu, vreedată...

DEL CHIARO : Toţi oamenii îşi duc povara vieţii şi vremii lor.

CONSTANTIN BRÂNCOVEANU : Și cine dă
nu poți, sau nu știi, să alegi binele de
rău ?

DEL CHIARO : Tot timpul alegem, Măria
Ta.

CONSTANTIN BRÂNCOVEANU : Poate
că greșim, Del Chiaro, spune.

DEL CHIARO : Nu știm cînd greșim,
Măria Ta.

CONSTANTIN BRÂNCOVEANU : E o
dreptate, italianule, și ar fi trebuit să
se-implinească. Ar fi trebuit să o îm-
plinim noi.

DEL CHIARO : E o dreptate în cer, Mă-
ria Ta. La timpul convenit, se va îm-
plini.

CONSTANTIN BRÂNCOVEANU : Mă
simt singur. Poate că am greșit...

DEL CHIARO : Voia lui Dumnezeu. Să
așteptăm...

CONSTANTIN BRÂNCOVEANU : Să
așteptăm... Să așteptăm... Da... Lasă-mă
să-mi adun gîndurile și amintirile, bu-
ne sau rele, și să le cumpănesc, prie-
tene, fiindcă vine sfîrșitul și vremea
socotelilor. (*Del Chiaro iese. Domnul
se apropie de iconostas, unde înge-
nuchează, rămînînd un timp nemișcat,
cufunînd în gînduri.*) Doamne, cu ce
am greșit de mă părăsesc toți ? De
partea cui e adevărul, cine este cel
drept, cu ce voi plăti așteptarea mea,
pe care am crezut-o așteptarea împli-
nirii voii tale ? Și ce însemnează,
Doamne, această așteptare, neputință
sau izbîndă, căci, iată, a trecut un
sfert de veac de cînd domnesc și nici
atîta nu știu. Nu tu mă părăsești prin
ei, golindu-mă de putere și trufie ?...
(*Vocea scade în murmur. Reintră Del
Chiaro. Se oprește nehotărît.*)

DEL CHIARO (*tîrziu*) : Măria Ta... Mă-
ria Ta...

CONSTANTIN BRÂNCOVEANU (*cu re-
proș*) : Nu trebuia... Nu ar fi trebuit
să mai intri !

DEL CHIARO : Să mă ierți, Măria Ta,
dar a venit un călugăr grec care cere
neastîmpărat să te vază.

CONSTANTIN BRÂNCOVEANU (*ridicî-
du-se*) : Ce vrea... și cine l-a trimis ?
(*Dintre coloane se desprinde silueta
neagră, măruntă a călugărului.*)

CĂLUGĂRUL : Ilustre bei, iartă-mă că
am intrat noaptea și ascuns în îndure-
rata ta casă, și iartă-mă că am pătruns
nepoftit în negura tristeții tale. Iar-
tă-mă, Doamne, pe mine, umilul slu-
jitor al tău. că îți aduc vești care n-or
să-ți poată descreeți fruntea. (*Brânco-
veanu face un gest destul de semnifi-
cativ, de a chema slujitorii. Călugă-
rul îi înțelege just gestul.*) Nu, subli-
me domn. Nu chema slugile. Îți voi
spune un nume care să mă facă pe
mine. păcătosul, să fiu privit cu în-
credere, iar veștile ce le am să fie
asemeni primite. Ce am să-ți spun se

cere spus cu grabă, Măria Ta, căci sint
vești rele. (*La o tresărire a domnului.*)
Ooo, acestea, cînd nu vin prea tîrziu,
sint ca niște leacuri bune, ce înlătură,
dinainte, boli cu morți năpraznice.

CONSTANTIN BRÂNCOVEANU : Spune
de unde vii și cine te-a trimis ?

CĂLUGĂRUL : Sint trimisul doctorului
Prea-Înaltei Porți, Anton Coréa.

CONSTANTIN BRÂNCOVEANU : Priete-
nul și datornicul nostru Anton Coréa.
Spune !

CĂLUGĂRUL : Bunule domn, vini grele
apasă asupra domniei tale și multe
vorbe vrăjmașe cresc minia Porții.

CONSTANTIN BRÂNCOVEANU : Cine
scoate vorbe ?

CĂLUGĂRUL : Pămînteni sint. Și este de
mirare că acei ce se bucură mai mult
de bogata ta cinste îți sint dușmani.

CONSTANTIN BRÂNCOVEANU : Cine
sint și ce spun ?

CĂLUGĂRUL : Spun că tu ești cel ce
vinde planurile împărăției dușmanilor
creștini și împăratului neamț, că tu
i-ai dus pe muscali la Brăila, în tre-
cutul război, prin spătarul tău, Toma
Cantacuzino, și că acum te pregătești
să fugi în Ardeal, unde ai cumpărat
moșii și ai bătut bani cu chipul tău.
(*Tăcere îndelungă.*)

CONSTANTIN BRÂNCOVEANU : Atit ?

CĂLUGĂRUL : Acestea-s vorbele.

CONSTANTIN BRÂNCOVEANU : Ce pla-
nuri tainice aș putea vinde, dacă nu
le cunosc, și cum aș dori să fug în
Ardeal, cînd eu sint domn pe viață
aici, în țara mea, numit și întărit cu
ferman împărătesc ?

CĂLUGĂRUL : Acestea-s vorbele și vini-
le ce îți se-aduc la Istanbul, pe față.

DEL CHIARO : Vorbe vinovate de păcate
ușoare, Măria Ta.

CONSTANTIN BRÂNCOVEANU : Nu te
pripi și nu greși, Del Chiaro. Nu cel
vinovat socotește greutatea păcatului.
Se cade să socotim cît de mare e folo-
sul celui ce învinuiește, căci doar mă-
rimea folosului acestuia dă greutate
vinei.

CĂLUGĂRUL : Înțeleptele tale cuvinte,
puternice domn, mă îndeamnă pe mi-
ne, umilul, să spun că cel ce învinu-
iește e fiară insetată de sînge crești-
nesc. Viclean, și nebul în credin-
ța nebulă, că împărăția se surpă
de prea multă blîndețe față de supuși;
lacom de aur și putere ar stînge în
durere și sînge orice strălucire și bo-
găție străină. Visul lui e visul marilor
sultani.

CONSTANTIN BRÂNCOVEANU : Vizirul
Gin-Ali ?

CĂLUGĂRUL : Necuratul poartă coroană
în sufletul lui negru, strălucite domn.

CONSTANTIN BRÂNCOVEANU : Acestea
însă le știam și noi. Alte lucruri am
fi dorit a auzi, alte lucruri ar fi tre-

buit să afle prietenul și datornicul nostru, Anton Coréa.

CĂLUGĂRUL : Numai acestea s-au auzit și se știu, sublime.

CONSTANTIN BRÂNCOVEANU (*ironic*) : De ce sumă are trebuință prietenul nostru, pentru nevoile sale grabnice, pentru că ne inchipuim că are nevoi grabnice, nu-i așa ?

CĂLUGĂRUL : Nu este mare, prea bune.

CONSTANTIN BRÂNCOVEANU : Noi credem că aceste vești sînt sfaturi înțelepte pe care înțelege să ni le dea, în marea sa grijă pentru domnia noastră, prietenul și îndatoratul nostru, Anton Coréa.

CĂLUGĂRUL : Voia voastră, preamărite domn. Să înțeleg că veștile, doar în măsura în care sfătuiesc, sînt bune ?

CONSTANTIN BRÂNCOVEANU : Ca să putem crede că sfaturile înțelepte pot fi și vești bune, ne-ar trebui să știm și pe aceia ce hrănesc neagra minie a acestui vizir. (*Aspru.*) Cine scoate vorbe ?

CĂLUGĂRUL : Rude de singe îți sînt. CONSTANTIN BRÂNCOVEANU : Numele lor ! (*Călugărul are o scurtă ezitare.*) Numele !

CĂLUGĂRUL : Cantacuzinii, doamne.

CONSTANTIN BRÂNCOVEANU (*cu spaimă*) : Nu ! Nu este cu puțință ca ei să facă asta ! E înșelătorie și minciună !... Dovezile... Vreau dovezile !...

CĂLUGĂRUL : Nu avem dovezile, Măria Ta.

CONSTANTIN BRÂNCOVEANU (*furie rece*) : Atunci cum de ai cutezat să inviniești, nefericitul ?

CĂLUGĂRUL : Ascultă pînă la capăt, luminat domn.

CONSTANTIN BRÂNCOVEANU : Răbdarea mea a ajuns la capăt ! Și capăt voi pune și minciunilor și înșelătorilor ! (*Strigă.*) Să vie căpitanul străzii noastre ! (*Intră un căpitan de seimeni.*)

CĂPITANUL : Poruncă, Măria Ta.

CONSTANTIN BRÂNCOVEANU : Să-l scoți pe acest om din curtea noastră și, de vei vedea că întirzie în fața porților, poruncește să i se dea bice !

CĂPITANUL (*către călugăr*) : Hai !

CĂLUGĂRUL (*în timp ce căpitanul străjilor îl tirăște spre ușă*) : Strălucirea voastră... (*Domnul se întoarce cu spațetele.*)

CĂPITANUL : Hai, hai !... (*Ies.*)

CONSTANTIN BRÂNCOVEANU : Iartă-mi minia, Del Chiaro. E greu să bănuiești pe cei ce te-au ales și te-au slujit de aproape, atîta șir de ani. Și-i bănuiești... Cum bănuiești o boală care te roade ascuns, îi bănuiești. Că vor ce vreau și eu. Și tot ce e suflare în țara asta vrea ce vreau și eu. Dar nu mai au puterea să aștepte. Îi văz și îi simt că nu mai au putere... Și Ște-

fan e bărbat, acum ; în toată firea bărbat, și nesăbuit de aprig la faptă ! De nu-și mai incupe în el de-atîta îndrăzneală și-ar vrea să se numească Ștefan Vodă Cantacuzino !

DEL CHIARO : Măria Ta...

CONSTANTIN BRÂNCOVEANU : Ce aş putea să fac, italianule ? Ce aş putea să fac ? Să-i prind și să-i arunc în ocnă, că au uneltit ? M-aș fereca pe mine. Puterea mea se sprijină pe a lor. Știu că nu mai au putere să aștepte, pentru că nici eu nu mai am putere să aștept... O, Ziditorule, coboară mila ta peste neamul nostru robit și oprește-ne. Doamne, surparea !

DEL CHIARO : Măria Ta... Poate că...

CONSTANTIN BRÂNCOVEANU : Poate că totul va fi bine, zici, și o domnie prea lungă a răbdării și supunerii va fi urmată de alta, cu mai mult noroc, a îndrăzelii și a faptei ? De-ar fi așa ! De ar fi fost așa, m-aș fi tras să-mi îngrijesc moșile, de mult. Și singura vină ce-aș fi purtat-o-n suflet, ar fi fost aceea că n-am făcut-o mai devreme. Dar nu poate fi așa. Nu poate fi așa, căci prea ne sînt puternici stăpînii ! Și aici stă dezbinarea. Și aici începe surparea. Nu mai au putere să aștepte... și eu, ce pot să fac decît să obosesc bănuindu-i și să aștept sfîrșitul și greșeala ! Nu mai au putere... să aștepte... nu mai au putere... (*Se îndreaptă către portic.*) Lasă-mă singur, italianule, și nu mă mai tulburați în noaptea asta lungă. (*Del Chiaro, iese, cu capul plecat. Domnul se trage după portic.*)

(*În scenă pătrund, acum, stolnicul Constantin Cantacuzino, Mihai și Ștefan. Se opresc și ascultă, un timp, murmurul celor ce se roagă.*)

CONSTANTIN CANTACUZINO : Sărmanul domn...

MIHAI CANTACUZINO : Mulți au noroc pe lume, dar nu în toate.

CONSTANTIN CANTACUZINO : Mă apăsă greu, durerea lui.

ȘTEFAN CANTACUZINO : Nu pricep, tată.

CONSTANTIN CANTACUZINO : Tocmai că nu i-o pot împărtași. Păcătuim prin nepăsare în fața suferinței altora.

MIHAI CANTACUZINO : De n-am păcătui decît cu nepăsarea !

ȘTEFAN CANTACUZINO : Ce vinători îmi sînteți ? Urmăriți vinatul și-i plîngeți rănile și pieirea ? !

CONSTANTIN CANTACUZINO : Nepotrivite vorbe !

ȘTEFAN CANTACUZINO : Știu, tată, aceea care moare îi este fiică, și Brâncoveanu se cutremură de durere.

CONSTANTIN CANTACUZINO : Să taci, de știi.

- ȘTEFAN CANTACUZINO** : Și de ce ne-ar fi milă ? Cind toate ale omului, în ne-păsare sfârșesc și se usucă ? Durerea lui chiar de pe-acum se stinge. În fața cui să ne simțim mărunți ?
- MIHAI CANTACUZINO (oftind)** : În fața morții și a suferinței.
- ȘTEFAN CANTACUZINO** : Eu nu despart moartea și suferința de cel ce moare și de cel ce suferă !
- CONSTANTIN CANTACUZINO** : Atunci, umilește-te în fața cugetului tău, că vei rămâne singur în durere și moarte.
- ȘTEFAN CANTACUZINO** : Așa ne este dat.
- CONSTANTIN CANTACUZINO** : Tinăr și nesocotit ești, Ștefane !
- ȘTEFAN CANTACUZINO** : Ba sint hotărât în dragostea și ura mea. Și mă întreb, acum, cind plingerile noastre le-am fost trimis la Poartă, de unde atita slăbiciune și clătinare în fața aceluia ce ne este vrăjmaș ?
- CONSTANTIN CANTACUZINO** : Un zvon de moarte îți aduce aminte că poți muri și tu. Și poate că, în viață, n-ai fi vrut săi superi pe nimeni.
- ȘTEFAN CANTACUZINO** : Adu-ți aminte, cind spuneai, că viețile noastre sint scurte și că viețile țărilor și neamurilor sint lungi. Și, mai spuneai, că numai închinînd trecătoarele noastre vieți, neamului, ne vom putea înscrie numele în numele său. Dar cum am putea, altfel, face, noi, decît cîtorînd și cîrmuînd în locul acestui neputincios domn ?
- CONSTANTIN CANTACUZINO** : Nu-l putem urî mai mult decît o piatră așezată în cale. În ziua cînd domnia lui se va fi sfîrșit, nemulûmirea noastră va fi stînsă. De-ar fi încercat să pună țara la adăpostul unei puteri creștine, sprijinul meu l-ar fi întărit și astăzi. (*Nemulûmit.*) Dar n-am venit, aici, să judecăm pe domn, ci să aducem mîngiere și tîrie omului.
- ȘTEFAN CANTACUZINO** : Firea domnului este a omului, și în firea omului stau păcatul și vina.
- CONSTANTIN CANTACUZINO** : Nu știu dacă, în neputința și-n îndoiala lui, greșește mai mult decît am greși noi, scoțîndu-l din domnie și alipînd țara unei puteri creștine.
- ȘTEFAN CANTACUZINO** : De nu mai pot să-ndur slugărnicia la un stăpîn prea crud, caut să intru în slujbă la un vrăjmaș de-al său. Și de-am greși ? De vreme ce greșeala am hotărît s-o ispășim cu viața, înseamnă că însăși soarta, ori Dumnezeu, ne-au întocmit greșit. (*Cu emoție.*) Tată, cînd nu putem fi altfel... să îndrăznim... și să greșim...
- MIHAI CANTACUZINO** : Se aud pași ! (*Se aud, într-adevăr, pași. Porticul ete deschis și intră Brâncoveanu. Bo-*
- ierii se închină ; intîi, Constantin Cantacuzino, apoi, Mihai Cantacuzino și, cu întîrziere, Ștefan.)*
- CONSTANTIN CANTACUZINO (protocolar)** : Am venit la durerea ta și a casei tale. Uită înstrăinarea și supărarea ta față de noi.
- CONSTANTIN BRÂNCOVEANU (rece)** : Durerea nu mă lasă să mă bucur îndeajuns de venirea voastră.
- MIHAI CANTACUZINO (același ton, ceremonios)** : Nu suferi și nu avea grijă pentru soarta fiicei tale, căci doar celui nelegiuit nu-i mai rămîne nici o nădejde, cînd îi tale Dumnezeu firul vieții.
- CONSTANTIN BRÂNCOVEANU (falsă umilință)** : Știu că durerea și plîngerea mea e răzvrătire.
- CONSTANTIN CANTACUZINO** : Am trecut peste inima mea și am venit la tine.
- CONSTANTIN BRÂNCOVEANU (tăios)** : Ai trecut peste inima ta, dar nu peste credința ta. Și nu poți trece peste credință, așa cum nu poți trece peste propria-ți umbră. Și... în credințe ne dezbinăm.
- CONSTANTIN CANTACUZINO (vanitate rănită)** : Ce vorbe !...
- CONSTANTIN BRÂNCOVEANU (cu căldură)** : Sint bătrîn, cinstite stolnice și tată, și în nenorocire mă simt prea singur și prea neputincios și te chem.
- CONSTANTIN CANTACUZINO (retractil)** : Nu înțeleg. Întotdeauna vorba ta a fost piezișă.
- CONSTANTIN BRÂNCOVEANU** : În ultima vreme eu am simțit îndepărtarea ta (*către ceilalți*), îndepărtarea voastră. Nu este vremea și nici locul să vă aduc aminte... Ca la început, cu credință, aș vrea să vă am aproape. (*Cu tîrie.*) Să lăsăm amăgirile și să rămînem în așteptare, căci ar fi prea mult pentru slăbiciunea țării, strigătele noastre de moarte. Mai bine să așteptăm decît să slăbim dreptatea și adevărul ei cu neizbinda noastră. (*Rugător.*) Acum, cînd îmi moare fiica, cu credință aș vrea să vă am aproape.
- ȘTEFAN CANTACUZINO (aprig, cu minie nestăpînită)** : Atotputernicul nu păzește vremile de judecată, iar noi nu-i vedem și nu-i știm zilele lui de pe-deapsă ! (*Tonul surprinde ; Brâncoveanu își pleacă fruntea.*)

(*În scenă intră Doamna Maria, cu o luminare în mînă. Se oprește nehotărîtă, la jumătatea drumului. Pare a nu vedea grupul de boieri și pe domn. Murmură. Se pot desluși cuvintele : „fata mamei... o, fata mamei...” Se îndreaptă spre portic. Îl deschide. Din grupul celor care se roagă, o călugăriță o ajută să deschidă larg ușile. Se vede, în fund, pe un pat, jupinița Stanca. Călugărițele își intrerup rugăciunea.*)

DOAMNA MARIA (cătrec grupul de călugărițe, cu teamă): Doarme? Acum doarme? Vreau să doarmă. Vreau să-mi spuneți că doarme! (Tremurind.) Poate să nu mai fie nevoie de ea... (Pune, cu greutate, lumina, într-un sfeșnic.) Poate să nu mai fie nevoie... (Se întoarce, vede grupul boierilor; cu voce alterată de oboseală.) Nu știu ce mă mai ține... Azi-noapte m-am rugat... și ieri-noapte m-am rugat. Nu mai pot dormi noaptele... Nu știu ce mă mai ține... (Cătrec domn.) Costandine, mi-e frică... Boala și moartea au intrat în casa noastră...

CONSTANTIN BRÂNCOVEANU (apropiindu-se de ea, incurcat): Mario... Lasă...

DOAMNA MARIA: Mi-e frică... (Plînge încet, în timp ce domnul o conduce spre patul jupiniței Stanca.)

JUPINIȚA STANCA (se întoarce greu în pat. Călugărițele o ajută. Cu voce slabă): Frumos am visat... frumos... Se făcea că el s-a întors... s-a întors... (Cade istovită, între perne, răsufală greu; somn agitat. În scenă pătrund timid boieri și jupinese, oameni de casă, fiii și nurorile domnului.)

CONSTANTIN BRÂNCOVEANU (înăbușit): Intrați, copii. Intrați cu toții. Intrați, boieri dumneavoastră! În clipa asta mare, cînd Cel de sus îi hotărăște soarta, fiica mea să nu rămîie singură. Intrați și rugați-vă pentru ea. (Cătrec grupul din față.) Luați lumină. (Primii își aprind luminările de la sfeșnice, apoi, unul de la altul. Se orînduiesc în tăcere, în stînga și în dreapta porticului, boieri și jupinese, așa cum ne-am obișnuit să-i vedem în frescele minăstirilor. Jupinița Stanca țipă lung, ascuțit. La țipătul ei, domnul, nemișcat pînă atunci, tresare și merge grăbit spre pat.)

JUPINIȚA STANCA: Haaa! Fugi, Măria Ta, fugi, Măria Ta... Au intrat în țîrg și Dimbovița curge cu sînge!... Curge apa... curge apa... liiin... liiin... liiin... Vezi, mamă?... Mamă, dă-mi cămașa... Ce albă e, mamă!... Între sălcii... nemișcată... (Se ridică cu efort, cu ochii larg deschiși). Ia! (Ascultă.) Ia!... (Ascultă.) Vin dinspre vîi și din marginea tufelor... Voi n-auziți strigăte?... Uite-i, tată, coboară... Cum mai coboară, Doamne, cum mai coboară!... Cum de nu-i vedeți?... (Arată spre perete.) Voi nu-i vedeți?... Ce stați?... Măria Ta, ce faci?... Au capete de ciini!... Nu-ți sint prieteni, doamne!... Unde te duci?... Sint ciini! Pe cine îmbrățișezi? (Tăcere. Toți privesc cătrec domn, incremenit, cu lumina în mină. Muribunda cade între perne și geme prelung). Aaaaah... aaah... i-au mîncat capul... i-au mîncat capul... i-au mîncat capul... Tată, tată ești rece...

Ești rece și mie mi-e frig... Nu mă lăsa... nu mă lăsa!... (Glasul slăbește; se aud horcăituri rare și scurte, apoi, tăcerea se prelungește pînă cînd plînsul încet al doamnei o intrerupe.)

CONSTANTIN BRÂNCOVEANU (se întoarce cătrec grupurile de boieri. Cu toții îl privesc tăcuți și cu teamă. Nu se mai aude nici plînsul doamnei. Domnul strigă, cutremurîndu-se.) Pentru cine ați aprins luminările? (Rîndurile se string; tăcerea se face grea, de nesuportat. Dintre oamenii de casă se desprinde Del Chiaro și se apropie de domn.)

DOAMNA MARIA: Costandine... A fost semn de primejdie!... Să dai poruncă să se gătească caritele și caii și tot ce-i de trebuință pentru drum. Degrabă să ne tragem spre Tirgoviste!

CONSTANTIN BRÂNCOVEANU (bui-mac): Ce-ai zis?

DEL CHIARO: A zis să ocolim, pe cît putem, minia turcului.

CONSTANTIN BRÂNCOVEANU (înăbușit): Să taci și să ieși!

DEL CHIARO (surprins, nevenindu-i să creadă): Măria Ta...

CONSTANTIN BRÂNCOVEANU (crispat de minic, strigă): Ieșiți cu toții! Ieșiți afară!

MIHAI CANTACUZINO: Măria Ta, tulburi, prin minic, taina morții. Păcătuiesti...

CONSTANTIN BRÂNCOVEANU: Nu ceteza, netrebnice! Pieri din ochii mei, nesocotitul! (Cătrec ceilalți.) Ieșiți! (Mulțimea iese. Ușile porticului sint închise cu grijă, de călugărițe. Domnul, rămas singur, răsufală greu, șuierător.) Nu!... Nu acum... Nu s-a terminat. Nu e vocea ta, Doamne! Asta a fost doar moartea... Moartea care vine cu gînduri de moarte... Am fost domn... și sint domn! Au fost vremi mai cumplite... De unde spaima... de unde?... Doar vedenii... Doamne, ușurează și izbăvește!... (Se întoarce cătrec ico-nostas. Ingenunchează.) Doamne, iartă-mă de năpastă și moarte și risipește-mi întunericul durerii, și-al miniei, și al fricii. Dă-mi moarte fericită. Sortește-mă, îndurătorule, să mor în strigăte de izbîndă și slavă ridicată ție. Dă-mi moarte fericită! Tu, cel ce ne ești lege și ființă, tu ce ne ești dreptate, milă și îndurare, milostivește-te și de mine!... Doamne, mi-ai tăiat inima și m-ai umplut de groaza surpării... Milostivește-te, Doamne, și grăbește ceasul izbînzii celor dreți, și dă îndrăzneală și mie, păcătoșului. Macină, Doamne, puterea vrăjmașilor noștri. (Vocea se stinge aproape în șoaptă. Îi tremură trupul, în lumina din ce în ce mai puțină.)

CORTINA

Tabloul 6

Sala tronului. Intră Brâncoveanu. Pășește încet spre scaunul domnesc. Nu se așază. Se oprește și privește, îndelung, în gol. Dintre coloane, intră în scenă Ștefan Cantacuzino și Del Chiaro. Întors cu spatele, domnul nu îi vede.

ȘTEFAN CANTACUZINO : Măria Ta...

CONSTANTIN BRÂNCOVEANU (*tresare și se intoarce. Precipitându-se spre cei doi*) : Ați fost ? Ce-a zis ? (*Cu teamă.*) Ba nu. Nu-mi spuneți încă. Așteptați. Nu-mi spuneți încă ! (*Tăcere.*) Nici nu știu ce să mai crez... (*Îi privește atent, scormonitor, pe cei doi.*) Nici nu știu ce să mai crez ! (*Ca pentru sine, rar.*) Sau binele, sau răul mi-ar stinge neliniștea... Să mă pot liniști... Poate de rău aș vrea să auz, căci, auzind de bine, rămîne răul ca o fiară în umbră și ca otrava în sînge și nu-mi dă pace ! (*Se apropie de Ștefan.*) Prevestirile celor ce mor pot fi adevărate, Ștefane ? (*Îi tremură mina, pe umărul acestuia.*)

ȘTEFAN CANTACUZINO : Măria Ta...

CONSTANTIN BRÂNCOVEANU : Taci, Ștefane ! Sint numai oboșit. S-au făcut ani prea mulți de cînd domnesc și de cînd mă tem. (*Către Del Chiaro.*) Mă clatin, italianule, sprijină-mă ! (*Del Chiaro îl ajută să meargă pînă la scaun. Domnul se așază.*) Mi-e bine, lasă... Mi-e bine acum... Mi-e mai bine.

DEL CHIARO : Ești bolnav, Măria Ta.

CONSTANTIN BRÂNCOVEANU : Am dorit mereu un ceas de liniște. Un ceas fără grijă de dușmănie ascunsă sau de iubire vicleană. (*Privește, o clipă, spre Ștefan.*) Un ceas împlinit de pace și uitare, în care să ascult vîntul și să privesc soarele, și să mă bucur că ascult vîntul și că privesc soarele. Iată de ce mi-e frică de moarte, că nu m-am bucurat, niciodată pînă acum, de acel ceas.

ȘTEFAN CANTACUZINO (*perfid*) : Poate va veni acel ceas, Măria Ta, și te vei bucura.

CONSTANTIN BRÂNCOVEANU (*către Del Chiaro*) : Cei ce mor spun adevărul, Del Chiaro ?

DEL CHIARO : N-au fost vorbe ale cugetului ei, ci doar vedeniile morții, Doamne.

CONSTANTIN BRÂNCOVEANU (*clatină din cap, încăpățînat*) : Au fost prevestiri. Cei ce mor sint mai aproape de Dumnezeu. iar prevestirile au început să se îplinească. Auz că se mișcă, la Dunăre, pîlcuri de turci.

DEL CHIARO : E zvon că, din nou, vor să lovească moscalii, Măria Ta.

ȘTEFAN CANTACUZINO : Așa Mustafa

a zis că a venit să-ți ceară oameni și care pentru întărirea Hotinului.

CONSTANTIN BRÂNCOVEANU : Doar pentru asta să fi venit el ?

DEL CHIARO : A mai zis că îi pare rău că nu a putut să te vază, dar că, venind la vreme de noapte, nu a îndrăznit să-ți tulbure odihna.

CONSTANTIN BRÂNCOVEANU : Numai pentru asta să fi venit ?

ȘTEFAN CANTACUZINO : Turcul îți e prieten.

CONSTANTIN BRÂNCOVEANU : Prietenia turcului...

DEL CHIARO : De-ar fi venit cu gînduri rele, Măria Ta, s-ar fi grăbit să te tulbure de cu noapte.

CONSTANTIN BRÂNCOVEANU : Nu-i știu gîndurile și nu-i știu nici poruncile. Turcul a vorbit de grijirea cetățitor de la margine, dar e destul de șiret să știe că te poți ascunde mai bine după vorbe decît după tăcere.

ȘTEFAN CANTACUZINO : De-ar avea o poruncă neplăcută ție, oamenii tăi de la Poartă ți-ar fi trimis veste.

CONSTANTIN BRÂNCOVEANU : Dacă, cu sine, omul e prefăcut și viclean, cum poate fi cu celălalt ? Oamenii mei de la Poartă pot fi și muți și orbi.

ȘTEFAN CANTACUZINO : Nu-i învinui, Măria Ta, ba, mai degrabă, îndreptățează-te lor, că Măria Ta i-ai ales buni veghetori.

CONSTANTIN BRÂNCOVEANU : Oamenii mei de la Poartă sint orbi și surzi. Ei trebuiau să fie ochii mei și urechile mele și toate simțurile mele ! (*Către Ștefan.*) Și iată că n-am aflat nici cine a uneltit și nici de venirea acestui turc. De ce nu au putut sau de ce nu au vrut să afle, Ștefane ? De ce, cînd pînă acum au aflat întotdeauna, totul ? De ce nu au vrut ? (*Ștefan îi suportă privirea.*)

DEL CHIARO : Măria Ta, turcii vor fi vrînd bani. Că stai șase luni din an la Tîrgoviște, că ai cumpărat pămînturi în Ardeal și că ai bătut bani cu chipul tău, nu pot fi vini de care să-ți fie teamă. Faptele acestea le știe sau le bănuiește și Poarta.

ȘTEFAN CANTACUZINO : Și că marelui spătar, capul oștirii tale, a fugit la vrăjmas.

DEL CHIARO : Sint ani, de atunci ; mincia turcilor s-a stins.

ȘTEFAN CANTACUZINO : Dar neincle-
derea și teama de viclenie au mai
crescut și, acum, aceste fapte adunate
sint cu primejdie. Am auzit că vizirul
cel nou este nebun și apucat de furii.
CONSTANTIN BRÂNCOVEANU : Drept
ai grăit, Ștefane ! Că mă și mir cât de
adevărate îți sint vorbele, azi. (*Către
Del Chiaro.*) Nu poți să știi, nicio-
dată, care ți-e soarta, cînd în fruntea
unei țări stă un prost sau un nebun.

(*Dintre coloane apar, în grup, boierii de
divan. Printre ei sint Constantin și Mihai
Cantacuzino, precum și Antim Ivireanu.
Brâncoveanu se ridică în picioare. Boierii
se închină : „Să trăiești, Măria Ta... Să
trăiești, Măria Ta...” Rămîn în grup, la
stînga scaunului.*)

CONSTANTIN BRÂNCOVEANU : Iată
pentru ce v-am chemat, boieri dum-
neavoastră. Astăzi primim pe trimisul
Măritului Sultan și vechiul prieten al
Domniei noastre și al țării, Aga Mu-
stafa, care ne va aduce porunci de la
Împărăție... (*Revenind la tonul dina-
inte.*) Noi vom cumpăni fără deșartă
supărare și vom da răspunsul cuvenit.
(*Către Ștefan.*) Ștefane, ce a cerut
turcul ?

ȘTEFAN CANTACUZINO (către boieri) :
Bani, oameni și care pentru întărirea
cetăților de la margine.

UN BOIER : Nu putem, doamne. Oamenii
de-abia au ieșit din iarnă. Sint slabi
și goi și vai de capul lor, ticăloșii !

ANTIM IVIREANU : Sintem în săptămîna
mare, Măria Ta. Lumea acum își caută
de suflet.

ALT BOIER : Nu e război și nici grabă.
ALTUL : Nu pricepem rostul acestor po-
runci, Măria Ta.

**CONSTANTIN BRÂNCOVEANU (cu tri-
stețe)** : Nici eu nu pricep, dar știu
acum, și poate prea tîrziu, că Aga Mu-
stafa a intrat azi-noapte, în Bucu-
rești, cu un pîlc de călăreți și că nu a
bătut pînă în ceasul ăsta, la poarta
noastră. Și mai știu, de la căpitanii
de plăieși, că se mișcă la Dunăre și
alte pîlcuri de turci. (*Cutremurîndu-se.*)
Și ne încearcă bănuiele grele și o
frică urită.

ANTIM IVIREANU : Poate că nu vine cu
gînduri rele, Măria Ta.

CONSTANTIN BRÂNCOVEANU : Nu-i
înteleg poruncile, și nici venirea. De ce
a sosit noaptea ? Și de ce se mișcă și
caută vadurile Dunării, călăreții lor ?
(*Se cutremură.*) Nepotrivite lucruri !

**ȘTEFAN CANTACUZINO (ușoară batjo-
cură)** : Nu te spămînta. Ești domn pe
viață, întărit cu ferman împărătesc.

CONSTANTIN BRÂNCOVEANU : Peste
domnia și viața mea stau voințe stră-
ine. Și nu de la stăpîni s-a învățat,
vredată, cîntea.

DEL CHIARO : Măria Ta, să mergem la
Tirgoviște și să așteptăm acolo, lim-
pezirea.

UN BOIER : Mai bine ar fi să mergi,
Doamne. Și de vor fi avînd gînduri
dușmănoase, cere sfat și ajutor împă-
ratului neam!

CONSTANTIN BRÂNCOVEANU : Să
aduc în țară, oști străine ? Sintem pu-
țini și slabi ! Pentru păcatul meu de
lugă, țara mă va blestema.

ANTIM IVIREANU : Pentru dreptatea ei,
țara trebuie să aducă jertfe !

CONSTANTIN BRÂNCOVEANU : Grea
pedeapsă și mari nenorociri s-ar a-
bate asupra-i. Sintem puțini și slabi !
Și nu eu sint chematul... Să aduc răz-
boaiie și moarte... și foamete... Părinte,
mai bine să lăsăm oamenii credința
că dreptatea lor va izbîndi cîndva, de-
cît să o slăbim cu o neizbîndă. Ce pot
să fac ?... Ce pot să fac ?... (*Către Con-
stantin Cantacuzino.*) Cînstite stolnice
și tată, spune-mi, ce pot să fac ?

CONSTANTIN CANTACUZINO (înștit) :
Ceasul e tîrziu și pentru sfaturi, Mă-
ria Ta.

UN BOIER : Măria Ta, de va fi ceva rău,
vom merge cu tine la mila sultanu-
lui, ca și la începutul domniei tale.

ALȚI BOIERI : Așa e. Vom merge cu
tine... să cerem mila... (*Murmur.*) Să
se îndure... marea lui milă...

CONSTANTIN BRÂNCOVEANU : Să nu
mă lăsați, boieri dumneavoastră !

(*Se aud sunete de meterhanee. Întii in-
cet, apoi, din ce în ce mai tare. Curînd se
deslușesc zgomote de roți și tropote de
cai. Rîndurile boierilor din sfatul domnesc
se înfiorează și se string. Ușa se des-
chide larg. Un căpitan al domnului...*)

CĂPITANUL : Măria ta, poștește să
între... (*În prag apar doi ieniceri înar-
mați, care se poartă de o parte și
de alta a ușii. Împingîndu-l în lături
pe căpitan, cu pasul mărunt și grăbit,
intră capugiul turc. Se oprește în fața
domnului și face temeneaua. Brânco-
veanu se ridică și, coborînd treptele,
il invită să se așeze.*)

CONSTANTIN BRÂNCOVEANU : Așa-
ză-te, prietene agă.

**AGA MUSTAFA (molatec și, totuși, hotărî-
rit semn de refuz)** : Nu, nu, cînstite
bei. Nu am venit la tine ca să rămîn.
Poruncile ce le am de la prea slăvitul
nostru stăpîn cer multă grabă.

**CONSTANTIN BRÂNCOVEANU (precipi-
tat)** : Vei avea, iubite prietene, tot ce
trebuiește pentru întărirea cetăților.
Adică și care, și oameni, și bani.

AGA MUSTAFA : Nu ți-am cerut nimic,
beule !

CONSTANTIN BRÂNCOVEANU : Ai ce-
rut trimișilor mei. Noi ne-am grăbit
să ne sfătuim și am hotărîit să plătim

- oric, pentru asemenea lucrare de în-
tărire a unei cetăți la un hotar cu pri-
mejdie al împărăției, căci foloasele
împărăției sînt și ale noastre.
- AGA MUSTAFA: Nu ți-am cerut încă
nimic, mai sînt și alte porunci.
- CONSTANTIN BRÂNCOVEANU: Ne
vom grăbi, cît ne stă în putință, să
le împlinim.
- AGA MUSTAFA: Pe astea, n-ai să le
poți împlini.
- CONSTANTIN BRÂNCOVEANU (*tremu-
rînd*): Ne vom pleca atunci, cu toată
țara, la mila prea bunului nostru stăpîn
și-i vom spune că numai sărăcia
ne împiedică.
- AGA MUSTAFA: La Istanbul și în toată
împărăția ți se spune „Prințul auru-
lui”.
- CONSTANTIN BRÂNCOVEANU: E, poate,
un semn de prețuire că am împlinit
neostenit cererile de bani și de me-
rinde ale împărăției.
- AGA MUSTAFA: Nu știi... (*Deodată, ne-
liniștit.*) Dar unde sînt oamenii? Am
găsit pustii drumurile!
- CONSTANTIN BRÂNCOVEANU: Sîntem
în săptămîna patimilor lui Isus, mă-
rite agă. Sînt zile cînd lumea își caută
de suflet.
- AGA MUSTAFA (*același joc al nedume-
ririi*): Toți așteptați ceva, și citesc pe
fețele voastre că așteptați ceva rău.
Pentru aceste pătîmiri ale profetului
vostru vă temeți? După ce suferă și
moare, profetul vostru înviază, după
cite știu. Bunule bei, fața ta e albă și
mihnită ca a celui din urmă păcătos
la ceasul judecății.
- CONSTANTIN BRÂNCOVEANU: Ai
ochiul pătrunzător și vezi adevărul,
agă. Ne sînt fețele slăbite și albe, de
post și rugăciune. Porunca Dumnezeu-
lui nostru e să-I cinstim prin ne-
indestulare și umilință. Îmi este obra-
zul mihnit pentru că mi-am pierdut
un copil. Voia: lui Dumnezeu!
- AGA MUSTAFA: Pleacă-te puterii celui
puternic și nu cîrți nici prin mîh-
nire. Gîndește-te că ce ți-a fost dat ți
s-a luat înapoi. Ce ți s-a dat, numai
în grijă ți-a fost dat. Atît. Nimic nu
e al tău, ci numai tu îți aparții.
- CONSTANTIN BRÂNCOVEANU: Adevă-
rat și cu dreptate ai grăit. Așa este.
- AGA MUSTAFA: De asta nu aș vrea să
te văz mai mihnit, după ce vei auzi
voința prea luminatului nostru Padi-
șah, căreia îi sînt purtătorul.
- CONSTANTIN BRÂNCOVEANU (*înghe-
țat*): Nu! (*Mustafa scoate năframa
neagră.*) Sînt domn pe viață!
- AGA MUSTAFA: Nu mai ești domn!
(*Aruncă năframa pe umărul lui Brân-
coveanu.*) Mazil! (*Scoate hațșeriful.*)
Ascultați și plecați-vă, fără cîrtire,
preaînțeleptei hotărîri a Înaltei Porți.
(*Citește.*) „Pentru că te-am găsit pe
- tine, Constantine Brâncovene, nevred-
nic și hain, ca unul care ai dus pe
muscali la Brăila, le-ai dat zaherea,
ai pus biruri nouă pe țară și ai des-
poiat-o cu ele, și nu te-ai mulțumit
cu scaonul de Domnie ce ți-am hotărît,
ci după plac ți-ai ales altul și stă-
teai mai mult acolo, pentru aceste
greșeli deci, și multe altele. Te scoatem
din Domnie și-ți poruncim să vii aici
la noi, cu toată casa și semînția ta;
pentru aceea am și trimis la tine pe
Imbrohorul cel Mare. (...) Și pentru că
am poruncit să fie mazil Constantin
Brâncoveanu, pentru faptele lui de
hain, am dat putere Imbrohorului
nostru ca pe acela care voi, boierii țării
noastre românești, îl veți fi ales ca să
poarte cu credință Domnia, fie el stră-
in, fie din mijlocul vostru, să-I întă-
rească în numele nostru”. (*După ci-
tirea, în tăcerea încrămenită care s-a
lăsat, Brâncoveanu se întoarce și, cu
pași șovăielnici, se îndreaptă spre sca-
un.*)
- AGA MUSTAFA: Nu! Locul tău nu mai
e acolo! (*Un moment, domnul se
oprește. Apoi, pornește mai departe.*)
Cineva să-I ia de aici și să aibă grijă
de el, și de cuconii lui, și de toată casa
lui. (*Domnul pornește din nou.*) Ce
stați! (*Doi boieri se desprind din grup
și, încet, se îndreaptă spre Brânco-
veanu.*)
- CONSTANTIN BRÂNCOVEANU (*se în-
toarce către boieri; strigă disperat*):
Nu mă lăsați! (*Cei doi îl prind în
tăcere de brațe. Brâncoveanu, rugător
către aceștia.*) Nu mă lăsați, boieri
dumneavoastră! (*Îl trag, mai mult îl
tirăsc către fundul scenei.*)
- AGA MUSTAFA (*întorcîndu-se către grupul
de boieri încrămeniți*): Veți alege
domn nou! (*Murmur între boieri, întîi
timid, apoi din ce în ce mai tare.*)
- VOCI MAI PUTERNICE: Nu acum... Nu...
Nu avem pe cine... Nu alegem!... Nu
știm pe cine... Să ne păsuiască... Da,
să ne păsuiască!... Era bun și cel
vechi... Bun și credincios... Credincios...
credincios... credincios...! Nu alegem
pe altul... Vom merge cu el... Să cerem
mila... Să se îndure... Au fost piri ne-
adevărate... Prea, înțeleptul sultan va
cumpăni... Va înțelege... Marea lui
milă!...
- AGA MUSTAFA: Tăceți! Precum ați au-
zit, prea-bunul nostru stăpîn, în ma-
rea lui milă, a hotărît ca voi singuri
și fără sfatul său să alegeți. Spun lu-
minatele vorbe că dreptul vostru va fi
neclintit de veți alege dintre noi sau
om străin.
- BOIERII (*cu tărie*): Ba, dintre noi!
Dintre noi!
- UN BOIER: Mărite agă, noi gîndim că și
cel vechi e bun.

AGA MUSTAFA : Inalta Poartă a hotărât.

Vinile lui sînt multe și grele, și singur va trebui să meargă să dea socoteală și să primească pedeapsă.

ALT BOIER : Dar sînt neadevurate pirile, agă !

AGA MUSTAFA : Nu cuteza ! (Cei doi boieri se trag înapoi, înspăimîntați de tonul acut al agăi.) Puneți la îndoială vorbele celui mai puternic dintre puternici ? Vă codiți să-i împliniți porunca, nesocotiților ? Au ați uitat că iataganele noastre mai știu a tăia ? Să trecem, dar, capetele voastre ne-bune sub ascuțișul lor, ca să vă aduceți aminte ?

ANTIM IVIREANU : Cinstiți boieri, Sfințul Petre a zis că puterea vine de la Dumnezeu și cine are putere, precum se vede, are și drept. Iar noi, avînd decît oftatul dreptății noastre, va trebui să dăm sultanului ce e al său și să alegem.

UN BOIER : Alegere pripită !

CONSTANTIN CANTACUZINO : Alegere chibzuită. Este cu trebuință să nu judecăm poruncile izvorite din putere.

AGA MUSTAFA : Tăceți ! Valahi vi s-a spus, valahi sinteți. Ura voastră e neagră ca și numele vostru ! Și pentru că nu prețuiți credința, ce cu strădanii mari o mai păstrează pentru voi Prea Înalta Poartă, vom alege noi pe cine vom crede. (Pauză.) Să vină în fața mea Ștefan, spătarul ! (Ștefan Cantacuzino iese din rîndul boierilor și se oprește tăcut în fața agăi. Acesta își dezbracă caftanul și îl pune pe umerii noului domn. Către boieri.) Acesta vă e domnul și, de acum, pe acesta să-l cinstiți. Pentru țară, el va fi fereastra prin care se va vărsa spre voi, lumina Sublimei Porți. (Se întoarce să plece. Se oprește.) Să vină în fața mea cei care au dus pe omul acela de aici. (Cei doi boieri ies din grup și vin în fața agăi.) Veți lua în chezășie pe acel om, pe fiii și ginerii lui, pentru ca nici unul din ei să nu fugă pînă vor fi luați în samă de noi. Grijă să aveți, să nu se clătească nimic din averea sa. De va fi altfel, veți plăti cu viața și averile voastre. Vă poruncesc să-i pregătiți, degrabă, plecarea. (Cei doi boieri se retrag. Aga Mustafa, îndreptîndu-se spre ieșire.) Să se facă cele de cuviință. (Iese. Boierii rămîn nemișcați și tăcuți pînă cînd sunetele meterhanelor se sting cu totul. Din grup, primul care se desprinde, precipitat, e Mihai Cantacuzino.)

MIHAI CANTACUZINO : La mulți ani, Măria Ta ! (Sărută mîna nepotului său. Boierii se codesc. Cîțiva se apropie, totuși, și-i sărută mîna. Mihai Cantacuzino, agitat.) Ce stați ? ! Să se dea veste de domnie nouă ! (Iese între coloane.) Hei ! Căpitanii ! Porunciți să

se destarce sinețele și să se dea cu tunurile pentru domnul nostru. Ștefan Cantacuzino ! (Printre coloane pătrund siluetele căpitanilor de seimeni.) Repeziți în țară călărași, să facă strigare de domnie nouă, ca să știie tot omul și să se bucure ! Să trăiască prea-fericitul domn Ștefan Cantacuzino !

VOCI RĂZLEȚE : Să trăiască... să trăiască prea-fericitul domn Ștefan Cantacuzino ! Să trăiască prea-fericitul domn Ștefan Cantacuzino !... (Pe măsură ce se îndepărtează, vocile devin mai multe, mai ritmate. Se aud, concomitent, primele salve de puști, apoi, bătăi infundate și depărtate de tun. Între timp, boierii sărută mîna noului domn și îi urează „la mulți ani“.) Ștefan Cantacuzino primește urările așezat, acum, în scaunul domnesc.)

MIHAI CANTACUZINO (către Antim Ivireanu) : Părinte, grijește ca slujba să se facă în acest ceas, pentru întărirea și sfințirea acestei norocoase așezări. Să dea Dumnezeu ca scaunul acestui credincios domn să nu fie vreodată clătinat de vreo potrivnicie pămîntească ! (Face semnul crucii.)

ANTIM IVIREANU (către noul domn) : Să mergem dar, Măria Ta ?

ȘTEFAN CANTACUZINO : Să se tragă clopoțele și să se repedă oamenii să cheme boierii pentru sfînta slujbă și pentru divan. Și pentru cine vrea să știe, spuneți că domnia mea înlocuiește gîndul cu fapta ce-l cuprinde ! Cel fricos nu va putea să-mi treacă zidurile Curții și nici acel îngreuiat de gînduri și prea-înțelept de ele. Vor fi în cîinste șireții și iuții la mînie, și-i voi iubi îndeosebi pe aceia care știu să poarte armele. Astea, fiindcă avem de săvîrșit lucruri pe care domnul, că ruia îi urmău, nu a încercat măcar să le înceapă. Pentru cine întreabă, acestea să spuneți !

(Boierii ies, în frunte cu Antim Ivireanu, conduși fiind de Ștefan Cantacuzino. În scena, rămasă goală, intră Constantin Brâncoveanu. E prăbușit în toată ființa sa. Vrea să plece. Șovăie și revine. Dintre coloane apare, cu pasul sigur și sprinten, Ștefan. Se oprește o clipă, descumpănit, zărîndu-l pe domn, apoi se hotărăște și înaintează pînă aproape.)

ȘTEFAN CANTACUZINO (cu răutate) : Ce faci, privești scaunul ? (Brâncoveanu nu se întoarce.) Ai stat mulți ani în el !

CONSTANTIN BRÂNCOVEANU (se așază greoi în scaunul domnesc) : Sînt obosit, prea obosit... Mulți ani am stat în el, și n-a fost o singură oară să mă așez ca să mă odihnesc. Tare mi-e somn. Stefane.

ȘTEFAN CANTACUZINO : Odihnește-te. Ai acum prilejul să te odihnești.

CONSTANTIN BRÂNCOVEANU : Îmi simț gîndurile ca un roi fără matcă. Bezmetice. Și tot încerc să prinz unul și scapă. Vreau să-l rostesc și scapă. Am s-o las baltă, Ștefane.

ȘTEFAN CANTACUZINO : Ce ?

CONSTANTIN BRÂNCOVEANU : Fuga asta după gînduri.

ȘTEFAN CANTACUZINO : Nu te mai osteni. Pentru soarta ta gîndesc, acum. alții. Graba cu care îți pregătesc plecarea imbrohorul și boierii chezași îmi spune că minia sultanului e mare. *(Brâncoveanu încearcă să răspundă, dar e oprit de vehemența lui Ștefan).* Poate că acolo te așteaptă temnița, poate chiar moartea. Imbrohorul spune că păcate grele apasă asupra ta.

CONSTANTIN BRÂNCOVEANU *(scurtă minie)* : Păcate născocite !

ȘTEFAN CANTACUZINO : Păcate de slugă ! Păcatele unei prea plecate slugi ! După prea mult răsfaț vin vremuri cînd slugile își primesc și pedepsele. Necredincioase sau credincioase, mai devreme sau mai tîrziu slugile își primesc pedepsele lor de slugi, pentru că sînt slugi și pentru că stăpînii nu uită că sînt slugi !

CONSTANTIN BRÂNCOVEANU *(ride cu sarcasm)* : O-ho-ho, Măria Ta, deplin cutezi să te chemi și arunci piatra vinei peste neputință.

ȘTEFAN CANTACUZINO : Tu nu ai vrut să poți.

CONSTANTIN BRÂNCOVEANU : Omule slab și viteazule domn, vei ridica privirea cu mindria care ți se cade și în toate zările îți vei găsi stăpînii. Cei ce te-au ținut de grumaz vor căta la tine aspru că ai cutezat, ceilalți ți-or zîmbi mîeros și fățarnic. Atunci te vei pleca către tine și-ți vei căta și tu, în inimă, netrebnicia și șiretenia slugii.

ȘTEFAN CANTACUZINO : Taci ! Nepu-tinciosule ! Îți poruncesc !

CONSTANTIN BRÂNCOVEANU : Prea ești pripit, Ștefane ! Nu judeca și nu arunca vorbe grele. De-am fost nepu-tincios sau de n-am fost, de-am fost nebun, nevrednic, sau de-am purtat cu

vrednicie și dreptate numele de domn legiuit, nu ție ți se cade să judeci, nu ție și nici altuia ; și nici eu n-aș putea. Noi trecem ca o apă tulburată cu grijile și cu necazurile noastre. Ne vor rămîne în urmă pietrele mormintelor și faptele ca să spună de noi și de ră-mășițele noastre, celor ce vor veni. Aceștia să cîntărească și să ne judece, și să ne ierte greșelile, căci ei vor fi cei drepți, și judecata lor e Judecata de Apoi ! *(Se aud sunete de meterhane. Ușa se deschide și imbrohorul, cu patru oșteni turci, pătrund, în scenă. În urma lor, speriați, boierii chezași.)*

CONSTANTIN BRÂNCOVEANU *(coboară din scaun)* : Să mergem... *(Intorcîndu-se către Ștefan.)* Ai grijă... Poate că eu nu mă mai întorc, și dacă nu mă mai întorc... ai grijă. Și nu uita nici-odată, că ești domn de aici, de pămînt și pămîntul acesta se cade să-l slujești, chiar dacă, pentru asta, vei fi tu slugă altora. *(Imbrohorul face semn oștenilor să-l înconjoare pe domn, apoi vine în fața lui Ștefan Cantacuzino și face temeneaua, lăsînd să-i scape din mîini, cu bună știință, toiagul demnității sale. Brâncoveanu se întoarce și vede scena. Un minut de incremenită așteptare. Ștefan Cantacuzino privește toiagul, căzut între sine și demnitarul turc, pînă cînd aude strigătul Brâncoveanului, care e împins de turci spre ieșire.)* Nu te pripți și nu purta țara în războaie, pentru deșertăciunea ta, căci vei fi blestemat de oamenii ei !

ȘTEFAN CANTACUZINO *(se apleacă și ridică toiagul pe care îl înmînează, cu o plecăciune, Marelui Imbrohor. Acesta ride larg, tăcut, și-l bate pe tînarul domn, cu o mîină molatecă, pe umăr; se îndreaptă apoi spre ieșire. Ștefan Cantacuzino face, la rîndu-i, cîțiva pași, rostind, cu mare nedumerire, către Brâncoveanu, care, parcă, o clipă, incremenește în pragul ușii)* : Atunci, care din noi este greșitul ? ! *(Brâncoveanu iese. Ușa se închide. Pe măsură ce sunetele meterhanelei se sting, se face din ce în ce mai întuneric.)*

C O R T I N A

București, 1968.